

**YEREL YÖNETİMLERDE
CİNSİYET EŞİTLİĞİ YAKLAŞIMI:
BİR PİLOT ÇALIŞMA**

KA.DER Ankara Yerel Yönetimler Danışma Kurulu
Ankara, 2013

Yerel yönetimlerde cinsiyet eşitliği yaklaşımı: Bir pilot çalışma
KA.DER Ankara Yerel Yönetimler Danışma Kurulu

Kadın Adayları
Destekleme Derneği

Kadın Adayları Destekleme Derneği Ankara Şubesi
Adres: Bükreş Sokak, 17/4, Çankaya, Ankara
Telefon: (312) 4678816
Faks: (312) 4685899
E-posta: kader_ankara@yahoo.com

Kadın Adayları Destekleme Derneği Genel Merkezi
İrfan Baştuğ Sok. Yuva 3 Apt. 8/10 Esentepe-İSTANBUL
Tel: 0212 273 25 35
Faks: 0212 273 25 36
E-posta: kader@ka-der.org.tr
www.ka-der.org.tr

1. Baskı
Ankara, Haziran 2013
Kapak Tasarımı: Murat Çekiç

Kapak Resmî: Noncommercial (nc) Creative Commons

ISBN:

İÇİNDEKİLER

1. Araştırma Yöntemi ve Süreci	
2. Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği – Bulgular	
1.1 Yerel yönetimlerin kadınlara bakış açısı	
1.2 Hizmetler	
1.3 Katılım	
1.4 Diğer Kuruluşlarla İlişkiler	
1.5 Kurumsal Yapı	
1.6 Kaynaklar	
1.7 Bilgilendirme ve Bilgi Paylaşımı	
1.8 İzleme ve Değerlendirme	
3. Sonuç ve Öneriler	
Kaynakça	
Ek	

Bir yerleşim yerinde yaşayan insanların güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşamasını, kentsel mekanları kullanmasını, çalışmasını ve kendilerini etkileyen kararlara katılmasını güvence altına almakla yükümlü oldukları için, kadınların gündelik yaşamlarının kurgulanması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin pratiğe geçmesinde yerel yönetimler kritik role sahiptir. Belediyeler, bu yükümlülükleri yerine getirirken ve yerel politikaları düzenlerken kadınlarla erkeklerin toplumsal roller ve deneyimlerinden kaynaklı olarak farklılaşan ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmalıdır.

Bu rapor, KA.DER Genel Merkezi ve KA.DER Ankara Şubesi'nin ortaklaşa yürüttüğü "Yerel Seçimler Öncesi Pilot Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımlarını Değerlendirme ve Durum Tespiti" projesi kapsamında yerel hizmetlerin eşitlik bağlamında değerlendirilmesi amacıyla yürütülen araştırmanın sonuçlarını ve bu sonuçlara dair yapılan değerlendirmeleri içermektedir.

Yerel politikaların aktarımı ile kadının siyasete katılımı ve temsili konusu özelinde yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı kapasite gelişimini sağlamak, yapılan görüşmelerde tespit edilen iyi uygulamaları kamuoyu nezdinde görünür kıлып yerel yönetimleri toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlayacak çalışmalar geliştirmeleri için teşvik etmek ve 2014 yerel seçimleri öncesinde – öncelikle KA.DER Ankara olmak üzere – ilgili bütün sivil toplum örgütlerinin yürüteceği savunuculuk faaliyetlerine veri oluşturmak amacıyla hazırlanan araştırma raporu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmanın yöntemi, araştırma sırasında karşılaştığımız aksaklıklar, araştırmanın eksikleri ve olumlu yönleri yer almaktadır. İkinci bölümde, saha araştırması kapsamında sivil toplum örgütü temsilcileri, muhtarlar, kent konseyi üyeleri, belediye yöneticileri ve çalışanları ve siyasi parti yöneticileri ile yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular sunulmaktadır. Üçüncü ve son bölümde de bu veriler, kadın dostu kent çalışmaları kapsamında yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için önerilen düzenlemeler referans alınarak değerlendirilecek ve mevcut durumun iyileştirilmesi yolunda çeşitli öneriler getirilecektir.

1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE SÜRECİ

"Yerel Seçimler Öncesi Pilot Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımlarını Değerlendirme ve Durum Tespiti" projesi, 1 Aralık 2012 tarihinde başlamıştır. 2 ay süren masabaşı araştırması sırasında yerel yönetimler ve kadınlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiği ve yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için belirlenen standartlar incelenmiştir. Daha sonra, Kadın Koalisyonu'na üye aşağıdaki dokuz örgütün temsilcilerinin yer aldığı bir danışma kurulu oluşturuldu:

- Başkent Kadın Platformu
- KA.DER Ankara
- Kadın Dayanışma Vakfı
- KAMER Vakfı
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL)

-
- Kozadan İpeğe Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifi
 - Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği
 - Selis Kadın Derneği
 - Türk Kadınlar Birliği

Yapılan danışma kurulu toplantısında, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirmeye alınacak belediyelerin Ankara'dan Altındağ Belediyesi, Çankaya Belediyesi ve Gölbaşı Belediyesi ile Diyarbakır'dan Kayapınar Belediyesi olmasına karar verilmiştir. çalışma sırasında araştırılması gereken başlıklar belirlendi ve bu başlıklar altında görüşmecilere sorulabilecek soruların ilk taslağı hazırlandı.

Danışma Kurulu tarafından belirlenen başlıklara uygun olarak görüşme yapılacak her grup için ayrı sorular hazırlandı. 25 Mart 2013 ve 8 Mayıs 2013 tarihleri arasında Ankara ve Diyarbakır'dan yaklaşık 40 kişi ve kuruma ulaşılarak 30 ila 45 dakika arasında süren derinlemesine mülakatlar yapıldı. Araştırma kapsamında görüşülen kişi ve kurumlar aşağıdaki gibidir¹:

- Kültür Mahallesi Muhtarı ve Çankaya Muhtarlar Derneği Eski Başkanı
- Harbiye Mahallesi Muhtarı ve Çankaya Muhtarlar Derneği Başkanı
- Seyfi Demirsoy Mahallesi Muhtarı ve Altındağ Muhtarlar Derneği Başkanı
- Karşıyaka Mahallesi Muhtarı ve Gölbaşı Muhtarlar Derneği Başkanı
- Engelli Kadın Derneği
- Kadın Dayanışma Vakfı
- Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
- Kaos GL
- Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği
- Başkent Kadın Platformu
- Gündem Çocuk Derneği
- KAMER Vakfı
- Hebun LGBT Derneği
- Keskesor LGBT Girişimi
- Göç Vakfı
- Ceren Kadın Derneği
- Sarmaşık Yoksullukla Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği
- Çankaya Kent Konseyi Kadın Meclisi
- Diyarbakır Kent Konseyi Kadın Meclisi
- Altındağ Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü
- Altındağ Belediyesi Meclis Üyeleri (AK Parti ve CHP)
- Altındağ Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü
- Altındağ Belediyesi Kadın Eğitim ve Kültür Merkezleri Koordinatörü
- Çankaya Belediyesi Başkan Yardımcısı
- Çankaya Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı

1. Danışma kurulunda yer alan ve görüşme yaptığımız örgütlerin çalışma alanları ile ilgili bilgilere EK 1'de yer verilmiştir.

- Çankaya Belediyesi Meclis Üyeleri (CHP, AK Parti ve MHP)
- Çankaya Belediyesi Kadın Danışma Merkezi
- Gölbaşı Belediyesi Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi Sorumlusu
- Kayapınar Belediyesi Başkan Yardımcısı
- Kayapınar Belediyesi Meclis Üyeleri (BDP)
- Kayapınar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü
- Kayapınar Belediyesi Ekin Ceren Kadın Merkezi
- Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Ankara İl Başkanı
- MHP Kadın Kolları Genel Başkanı
- Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Kadın Meclisi Sözcüsü
- BDP Yerel Yönetimlerden Sorumlu Eş Genel Başkan Yardımcısı
- BDP Diyarbakır İl Başkanı

Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının, “yerel yönetimlerin kadınlara bakış açısı”, “hizmetler”, “katılım”, “diğer kuruluşlarla ilişkiler”, “kurumsal yapı”, “kaynaklar”, “bilgilendirme ve bilgi paylaşımı”, “izleme ve değerlendirme” başlıkları altında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Muhtarlarla yapılan görüşmelerde, incelenen belediyelerin hizmetleri planlama ve ulaştırma aşamasında muhtarları sürece dahil edip etmediği üzerinde duruldu. Sivil toplum örgütleri ile yapılan görüşmelerin çerçevesini de katılım ve yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyete duyarlı olması için yapılması gerekenler oluşturdu. Kent konseyleri üyeleriyle, yerelde katılımın en önemli ayaklarından biri olan kent konseylerinin etkinliğinin artması ve belediyelerle mevcut ilişkileri hakkında konuşma imkanı bulunurken, siyasi partilerle yapılan görüşmelerin amacı yerelde yürütülen politikaların merkezi politikalarla bağlantısı üzerine fikir sahibi olmaktı.

Çalışmanın eksikliklerinden bahsetmek gerekirse, çalışma süreci boyunca, gündem yoğunluğu, zaman uyumsuzluğu ve görüşmek istememe gibi nedenlerle planlanan görüşmelerin tümü yapılamadı. Özellikle Gölbaşı Belediyesi’nde yalnızca Aile Yaşam Merkezi Sorumlusu ile görüşebildiğimiz için belediyenin yaklaşımıyla ilgili bilgiler ağırlıklı olarak websitesi ve faaliyet raporundan derlenmiştir. Ek olarak, CHP ve AK Parti il ve genel merkez yönetimlerinden randevu alamadığımız için siyasi parti görüşmeleri iki partiyle sınırlı kalmıştır. Ayrıca, belediyelerin yaklaşımlarının yanında sunulan hizmetlerin kadınların gündelik yaşamlarına ve algılarına etkilerini değerlendirmek için daha uzun bir araştırma sürecine ihtiyaç vardır. Yine de, sınırlı bir zaman aralığında kapsamı daraltılarak yürütülen bu araştırmanın çıktıları, kadın örgütlerinin yanı sıra belediye faaliyetlerinden doğrudan yararlanan kadınların değerlendirmelerini de içeren daha geniş bir çalışmanın temelini oluşturacaktır.

2. YEREL YÖNETİMLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ – BULGULAR

Sekiz başlık altında derlemeye çalıştığımız araştırma bulgularını paylaşmadan önce incelediğimiz dört pilot belediye ve görev yaptıkları ilçeler hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır:

2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre toplam nüfusu 363.744 olan **Altındağ**'da genç nüfus yoğunluktadır ve 251.316 kişi 15-64 yaş aralığındadır. Ankara'ya göçle gelen ve yoksul kesimin yoğunlukta olduğu ilçe nüfusunun tamamı kent merkezinde yaşarken, 180.828'i kadındır.

Kentin tarihi dokusunun yoğunlukta olmasından kaynaklı son yıllarda turizm ve cazibe merkezi haline gelen Altındağ, 2004'ten beri hızlı bir imarlaşma sürecinden geçmektedir. 2012 faaliyet raporuna göre, 2004 yılında yüzde 33'ü imarlı olan ilçenin bugün yüzde 98'i imarlı hale getirildi. İlçenin imara açılmasıyla da maddi kaynaklarda ve yatırım oranında artış gözlenmektedir. Ayrıca, Ankara'da yoğun göç sonucu kurulan gecekondu mahallelerine yönelik kentsel dönüşümün yoğun bir şekilde uygulandığı ilçelerden biridir.

Altındağ Belediyesi, ilçenin son dönemlerde göz önünde olmasına ve burada yapılabilecek yatırımların büyük oy potansiyeli taşıyacağına olan inançla doğru orantılı bir şekilde yaptığı tüm işlerde, bazen faaliyetlerin niteliğinin önüne geçse de, tanıtıma ve bu tanıtımı yaygınlaştıracığına inandığı gruplara – kadınlar ve çocuklar – hizmet sunmak için özel çaba göstermektedir. Sosyal yatırımların büyük bir bölümü aileyi temel alan hizmetler üzerinden kadınlara ve çocuklara ayrılmaktadır. Belediye başkanı da bizzat gerek belediye personeli ve meclis üyeleri gerekse ilçede yaşayan yurttaşlarla kuvvetli bir iletişim geliştirmiştir. Altındağ Belediyesi'nin kurumsal yapısını ve hizmetlerini bu çerçevede bağlamında değerlendirmek gerekir.

Belediyenin karar ve yönetim mekanizmalarında yer alan kadınların sayısına bakınca, 37 meclis üyesinden 7'sinin ve 30 müdürden 5'i kadın olduğu görülmektedir. Kadın meclis üyelerinden altısı AK Parti, biri CHP üyesidir. Ayrıca, belediyenin Hukuk İşleri Müdürü, Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü, Bütçe ve Muhasebe Şube Müdürü, Evlendirme Şube Müdürü ve Sosyal İşler Şube Müdürü kadındır.

Belediyede Kültür ve Sosyal İşler Müdürü, müdürlüğe bağlı çalışan bir sosyolog, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü ve Kadın Eğitim ve Kültür Merkezleri koordinatörü ile görüşme yapıldı. Başkan yardımcısı önce randevu talebimizi kabul edip daha sonra vazgeçtiği için belediye yönetimi hakkındaki fikirlerimiz izlenimden öteye geçmemektedir.

1936 yılında Ankara'nın ilçesi olan Çankaya, 1983 yılında Büyükşehir ilçe belediyesi oldu. 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 832.075 ve bu nüfusun 425.274'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Ankara'nın iş ve ticaret merkezlerinin önemli bir bölümü Çankaya'da bulunduğu için, ilçenin gündüz ve gece nüfusunun arasında büyük fark olduğunu belirtmek gerekir. Gündüz nüfusunun 2 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Çankaya, dışarıdan bakıldığında hizmet götürmesi ve yaşanması rahat bir yer olarak görünse de kadınlar arasında önemli gelir farkının olduğu bir ilçe. Özellikle

Bademlidere ve Zafertepe, diğer semtlerin aksine yoksulluğun gözle görünür bir şekilde yaşandığı mahallelerdir. Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı, bu farkı şu şekilde anlatıyor:

“Bir tarafta hayatı boyunca hiçbir zaman bir soğan kavurmamış, işte son derece sosyo-kültürel olarak üst düzey olarak yaşayan kadınlar var ama hemen biraz yürüyorsunuz, tavanı akan tuvaleti dışarıda, çocuklarını korumaya kollamaya çalışan kadınların oturduğu gece kondular var”.

Çankaya belediyesi, Bülent Tanık’ın son dönemde göreve gelmesiyle birlikte “Yeni Toplumcu Belediyecilik” sloganını kullanmaya başlamıştır. Bülent Tanık, “Günümüz ve Geleceğe Dair: Toplumcu Belediyeciliğin Dünü, Bugünü” adlı panelde toplumcu belediyeciliği şöyle açıklıyor:

“Neoliberal politikaların ve işletmecilik anlayışının yerine kamusal belediyecilik, toplumsal belediyecilik ve özellikle yoksul kesimlere sahip çıkan kentin geri kısımlarına hizmetleri götürerek toplumsal dengeyi sağlamaya dönük arayışlar içerisinde olan, buna yönelik proje ve programlar geliştirmeye çalışan belediye anlayışını “yeni toplumcu belediyecilik” olarak tarif ediyoruz”.

70’li yıllardaki toplumcu belediyecilik anlayışını günümüze uyarlamaya çalışan Çankaya Belediyesi’nin insanlara hizmet götürme konusunda iddiası büyük olsa da hizmetler ve yönetim açısından birçok sıkıntısı olduğu görülmektedir. Bu sorunlara “Kurumsal Yapı” başlığı altında yer verilecektir. Çankaya Belediyesi’nde sekiz kadın meclis üyesi görev yapmaktadır. Kadın meclis üyelerinin 5’i CHP, 2’si MHP ve 1’i de AK Parti’den seçilmiştir. Ayrıca, belediyenin 28 müdürü arasında Özel Kalem Müdürü, Etüd Proje Müdürü, İmar ve Şehircilik Müdürü, Ruhsat ve Denetim Müdürü, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, Strateji Geliştirme Müdürü ile Veteriner İşleri Müdürü kadındır.

1991 yılından beri Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içine alınan **Gölbaşı Belediyesi**’nin 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre toplam nüfusu 110.643’tür ve bu nüfusun 54.514’ünü kadınlar oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun neredeyse tamamı (98,7%) kent merkezinde yaşıyor.

Gölbaşı da incelenen diğer ilçeler gibi kendi içinde farklı kesimleri kapsayan bir yerleşim yeridir. Bir bölümünde sosyoekonomik düzeyi yüksek ve eski bürokratlar, Karşıyaka Mahallesi Muhtarı’nın deyimiyle “protokol”ün oturduğu ilçedöe, diğer bölümde geleneksel yapıyı koruyan ve kendi içine kapalı aileler yoğunluktadır. Gölbaşı Belediyesi Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi sorumlusu, çalışan kesimin azınlıkta olduğu kadınları ilk başlarda evden çıkarmakta zorlandıklarını belirtmiştir. 15+ yaş grubunda okuma yazma bilmeyen 2046 kişinin 1775’inin kadın olduğu Gölbaşı’nda, görüşme yaptığımız muhtarın dediğine göre belediye ve halk eğitiminin okuma yazma kurslarıyla bu alanda bir iyileşme yaşanmış.

Gölbaşı Belediyesi, görüşme yapmak için ulaşmakta en fazla zorluk çektiğimiz belediyeydi. Belediye Başkan Yardımcısı ile Kültür ve Sosyal İşler Müdürü, sürekli yoğun oldukları için sadece Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi sorumlusu ile görüşebildik. Ankara merkezinden uzak kaldığı için neredeyse “taşra” durumunda olan ve sivil toplum örgütlerinin de etki alanı dışında kalan Gölbaşı ile ilgili diğer görüşmeler Gölbaşı Muhtarlar Derneği Başkanı, MHP Kadın Kolları Genel Başkanı ve MHP Ankara İl Başkanı ile yapıldı.

Kadınların karar mekanizmalarında yer almaları bakımından Gölbaşı Belediyesi’nin, diğer pilot belediyelerle karşılaştırınca en düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir. Belediyede görev yapan 20 müdürlükten ikisine kadın müdür bakmaktadır – Özel Kalem Müdürlüğü ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’nde aynı müdürün görev yaptığını da belirtmek gerekir. Ayrıca, 26 meclis üyesinden de yalnızca biri kadındır (AK Parti).

1991 yılında merkeze bağlı belde belediyesi olan **Kayapınar Belediyesi**, 2004 yılında 1. Kademe belediyesi ve 2008 yılında da ilçe belediyesi oldu. 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 262.875 ve bu nüfusun 131.162’sini kadınlar oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun neredeyse tamamı (253.323) kent merkezinde yaşıyor.

Kayapınar, birkaç sene önce ilçenin önemli bir bölümü imara açıldığı için kentte maddi kaynağı en fazla olan ilçe belediyesi. Bunun yanı sıra, imara açılan bölgelerde lüks apartmanlar ve siteler yapıldığı için kentin zenginlerinin yoğunlaştığı bir yer haline gelmiştir. Bu nedenle de, modern yapılardan alınan destekle “Diyarbakır’ın yeni yüzü” sloganı kullanılmaktadır. Bu sloganın insanlar arasında farklı anlamlar çağrıştırdığını söyleyebiliriz. Bir kesim ilçedeki bu yapılaşmayla övünürken, Yerel Yönetimlerden Sorumlu Eş Başkan Yardımcısı Kibriye Evren bu şekilde bir yapılaşmaya karşı olduklarını, doğayla ve toprakla içiçe bir gelenekten gelen Kürt toplumunun apartmanlara doluşmasının kendi yaşam tarzlarına da aykırı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, apartmanların doldurduğu bir ilçenin, parti olarak hep bahsettikleri ekoloji kavramıyla da çeliştiğinin ortada olduğunu ancak halktan talep olunca da yapacak fazla şeyin kalmadığını söylüyor.

Bu lüks semtlerin dışında, Kayapınar’da zorunlu göç sonucu kente gelen ve sosyal ve ekonomik yönden zor durumda olan bir kesim de bulunmaktadır. Belediyedeki sosyal faaliyetler çoğunlukla buralarda yaşayan halka yönelik planlanmaktadır.

Kayapınar Belediyesi’nde 32 meclis üyesi arasında yedisi BDP, biri AK Parti’den olmak üzere 8 kadın yer almaktadır. Ayrıca, 13 müdürden sadece Özel Kalem Müdürü kadındır.

Bütün BDP’li belediyeler gibi KCK operasyonlarından Kayapınar Belediyesi de etkileni. Başkan Zülküf Karatekin’in 2009’dan beri tutuklu yargılandığı belediyede

meclis üyesi, başkan yardımcıları ve müdürlerde de operasyonlar nedeniyle sık sık görev değişikliği yaşanmaktadır. Görüşme yapıldığı esnada Kültür ve Sosyal İşler Müdürü bir yıl, başkan yardımcısı da iki aydan beri görev yapıyordu. Özellikle başkan yardımcısının çok yeni olması nedeniyle yönetimle ilgili cevap alabildiğimiz sorular çok sınırlıydı. Kurum içinde yaşanan bu problemlere ek olarak, neredeyse her gün çatışmaların yaşandığı ve istikrardan uzak bir gündeme sahip olan Diyarbakır'da belediye hizmetlerine etkin bir şekilde odaklanmanın zor olduğunu belirtmek gerekir.

2.1 Yerel yönetimlerin kadınlara bakış açısı

Türkiye'de son dönemde kadınları hedefleyen neredeyse bütün merkezi politikalarda rastladığımız “aile” vurgusu (2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması, bakanlık bünyesinde yürütülen “aile” temalı projeler, vb.) yerelde de çeşitli uygulamalarla kendini göstermeye başlamıştır. Öyle ki, kadınlar birey oldukları çoğunlukla göz ardı edilerek ve annelik rolleri esas alınarak hizmetlere dahil edilmektedir.

Altındağ Belediyesi'nin hizmet sunduğu kesimlerin arasında kadınlar önemli bir yer tutmaktadır. Belediye çalışanları, bu durumun Veysel Tiryaki'nin yaklaşımından kaynaklandığını belirtmektedir. Nitekim, söylemlerine bakınca hizmetleri planlarken başkanın hedef kitlesinde temel olarak kadınların bulunduğunu söyleyebiliriz. Ne var ki, kadınlara yönelik hizmetler genellikle kadının aile içindeki konumu temel alınarak planlanmaktadır. Belediyenin yayımlarında ve yönetim kadrosunda bulunanların konuşmalarında sürekli “gelecek nesil” vurgusunun olması ve kadının bir birey olmaktan çok çocuklarla birlikte değerlendirilmesi bu görüşü desteklemektedir.

Belediyede sunulan hizmetlerin bütününe bakınca toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktan uzak, günübirlik çözümler üreten ve kadını araçsallaştıran bir durumdan bahsedebiliriz. Göçle gelen nüfusun yoğun olduğu Altındağ'da göçün toplumdaki etkilerinin – yoksulluk, eğitim düzeyi, okuma oranı, vb. – kadınlar tarafından daha ağır bir şekilde deneyimlendiği düşünüldüğünde, daha etkin ve köklü bir bakış açısına ihtiyaç olduğu görülecektir.

Çankaya Belediyesi, birçok hizmet alanında kadınları hedeflemeye çalıştığını belirten bir belediye. Öyle ki, 2012 yılında Çankaya Kent Konseyi ile birlikte “Uluslararası Kadın Dostu Çankaya Sempozyumu” düzenleyerek bu hizmetleri bütünsel bir hale getirmeye karar verdi. Ancak sempozyumda tartışılanların belediye yönetiminin dikkate alındığını söylemek güç çünkü Çankaya Kent Konseyi, bu sempozyumda oluşturulan 18 maddelik sonuç bildirgesinin² uygulamaya geçmesi konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir.

Çankaya Belediyesi'nde, kadınlara yönelik hizmetlerin aile temelli olduğunu söyleyemeyiz. Kadınları hedefleyen faaliyetlerden belirli yaş sınırındaki herkes – evli olsun ya da olmasın – faydalanabilmektedir.

2. Sonuç bildirgesi için bakınız http://www.cankaya.bel.tr/oku.php?yazi_id=13261

Gölbashi Belediyesi hizmetlerinden faydalanan kadınların genellikle evli kadınlar olduğu görülmektedir. Bazı kurslar ve aktiviteler – spor salonu ve gezi gibi – dışında, belediye hizmetlerin planlanma ve uygulanma aşamasında aile kurumunu temel almaktadır. Belediyenin kadınlarla ilgili faaliyetlerinin yürütüldüğü merkezinin adının “Aile Yaşam Merkezi” olması ve bu merkezde haftada bir gün düzenlenen seminerlerin bazılarının başlıklarının “Karı-koca hakları”, “Teknolojinin aile yaşamına etkileri”, “Aile içinde etkin iletişim”, “Yuvayı dışı kuş yapar” ve “Resulullah S.A.V Efendimizin Sünnetinde Aile Hayatı” olması, bilgilendirici ve farkındalık artırıcı çalışmaların kadınları aileleriyle birlikte değerlendirerek ve muhafazakar bir çerçevede içinde kurgulandığını göstermektedir.

Kadınlara yönelik hizmetler, genellikle geleneksel kadınlık ve annelik rollerini derinleştiren ve yeniden üreten bir yaklaşımı barındırmakta, toplumsal cinsiyet eşitliğine maalesef katkı sağlamamaktadır.

Kayapınar Belediyesi’nde ise durum daha farklı. Kürt siyasi hareketinde kadınların ön planda olmasına paralel olarak yerel yönetimlerde kadınlara yönelik hizmetler de ön planda. Benzer yaklaşım BDP’nin iktidarda olduğu diğer belediyelerde de gözlenebilmektedir. Kadınları aile içindeki konumlarından ve kimliklerinden bağımsız, birey olarak değerlendirmeye gayret gösteren belediyenin kadın danışma merkezi ve diğer dış birimlerindeki faaliyetlerden belirli bir yaş grubundaki herkes – evli olsun ya da olmasın – faydalanabiliyor. Yine de, yapılan bütün işlerin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifine uygun olduğunu söylemek zor zira bazı konularda – eşitsizliğin nedenlerine işaret edecek köklü yöntemlerin benimsenmeyip günübirlik çözümlere başvurulması gibi – ‘klasik belediyeciliğin’ getirdiği ezberden öteye gidilmediği görülmektedir. Ancak Kültür ve Sosyal İşler Müdürü’nün klasik belediyecilik anlayışını hala sürdürdüklerini, köklü değişimler yapamadıklarını ve hala öğrenme aşamasında olduklarını söylemesi, Kayapınar Belediyesi’nde kadınlara yönelik hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifine uygun hale getirilmesine dönük bir çaba olduğunun göstergesi olabilir.

Genel bir değerlendirme yaparsak, incelediğimiz pilot belediyelerin kadınlara bakış açılarının bağlı oldukları siyasi partilerin bakış açılarını yansıttıkları söylenebilir. Programlarını incelediğimiz ve görüşme imkanı bulduğumuz siyasi partilerin genelinde – önemli ölçüde oy potansiyeli taşımalarından da hareketle – imza atılan siyasi başarıların arkasında kadınların olduğu vurgulanmaktadır. Ancak bu başarılarda önemli rol oynayan kadınlara hizmet götürürken izlenen yöntemler, partilerin genel politikalarına göre farklılık göstermektedir. Örneğin, muhafazakar ve aileyi merkeze alan bir yaşam tarzını benimseyen AK Parti ve MHP’ye bağlı belediyeler muhafazakarlığı pekiştiren ve aile hayatını önceleyen yöntemlerden faydalanırken, kadınların söz sahibi ve etkin olduğu BDP’li belediyelerde bu tür bir ayrıma gidilmemektedir.

2.2 Hizmetler

Kadın örgütleri, merkezi ve yerel kurumların kadınları hedefleyen çalışmalarının eşitliği sağlamaktan uzak olduğuna ve genellikle günübirlik ve kadınları oyalayıcı bir nitelik taşıdığına dikkat çekmektedir. Belediyelerin zaman zaman ürettiği özgün ve sorunları çözmeye odaklı hizmetlerin bile yerelde izlenebilecek toplumsal cinsiyet eşitliği politikası olmadığı için yetersiz kaldığı, devamının getirilmediği ve sorunların bütününe işaret etmek yerine başta kadınlar olmak üzere toplumda kısıtlı bir etki bıraktığı düşünülmektedir.

Araştırma süresince, pilot yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dönük hizmetleri farklı açılardan ele alındı. Belediyelerin kadınları doğrudan hedefleyen ne gibi hizmetleri olduğuna bakıldı ve bu hizmetleri sunarken izlenen yollar incelendi. Ayrıca, yerelde sunulan hizmetlerin ihtiyaç ve taleplere karşılık gelmesine verdiğimiz öneme paralel olarak, planlama aşamasında ihtiyaç tespiti yapılıp yapılmadığına, yapıldıysa da hangi araçların kullanıldığına bakıldı.

Kadınlara yönelik hizmetlerin geçici ve sürdürülebilirlikten uzak projelerden arındırılması, yerel yönetimlerin çalışmalarının toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik bir politikaya dönüştürülmesi açısından önemlidir. Bu nedenle, yereldeki hizmetlerin proje kapsamında sunulup sunulmadığına ve projelendirilmesi durumunda projeler tamamlandıktan sonra aynı yaklaşımın devam edip etmediğine bakıldı.

Yerel yönetimlerin şiddeti önleme sorumlulukları göz önünde bulundurularak sığınmaevi ve danışma merkezinin olup olmadığına bakıldı ve varsa bu birimlerin çalışma şekilleri incelendi.

Yalnızca kadınları hedefleyen ya da tanıtımlarında kadınlardan bahsedilen hizmetlerin yanı sıra, kadınların bakımdan sorumlu özneler oldukları da göz önünde bulundurularak çocuk, yaşlı ve engellilere yönelik hizmetler de değerlendirildi. Ev içinde kadınların bakmakla yükümlü bırakıldıkları bu gruplara yönelik hizmetlerin, kadınların ev içi sorumluluklarını azaltacak faaliyetler olup olmadığına bakıldı.

Genel olarak yukarıdaki çerçeveye bağlı kalarak yapılan araştırmanın sonuçları şu şekildedir:

Hizmetlerin hedef kitlesinde kadınların önemli bir yer tuttuğu **Altındağ Belediyesi**, kadınlara yönelik hizmetleri genellikle 24 farklı mahallede açtığı Kadınlar Eğitim ve Kültür Merkezleri (KEKM) üzerinden yürütmektedir. İlki 2005 yılında açılan bu merkezlerde şimdiye kadar 40.000 kadına ulaşılmış. Merkezleri aktif kullanan kadın sayısı her yıl değişse de KEKM koordinatöründen öğrendiğimize göre belediye bu 40 bin kadının tümüyle belirli aralıklarla iletişime geçmektedir. Kültür merkezlerinin çok sayıda mahalleye yayılmasının hizmetlerin kadınlara ulaştırılması açısından olumlu olduğunu belirtmek gerekir.

Merkezlerde okuma yazma kursları, sağlık, aile ve toplumsal cinsiyet seminerleri, meslek edindirme kursları (kuaförlük, çocuk bakımı, takı tasarımı, vb.) ve kültürel faaliyetler (koro, tiyatro, vb.) düzenlenmektedir. Bazı standart kursların haricinde, her mahallenin niteliğine ve ihtiyacına göre merkezlerdeki kurslar da farklılık göstermektedir. Bu merkezlerde Altındağlı kadınlara yönelik düzenlenen kursların etkinlikleri farklılık göstermektedir. Örneğin, merkezlerdeki okuma yazma kursu önemli bir ihtiyaca cevap verirken – çünkü 2012 ADNKS verilerine göre Altındağ’da okuma yazma bilmeyen 11.912 kişinin 10.132’si kadınlardan oluşuyor (15+ yaş), meslek edindirme kurslarının sağladığı fayda tartışılır niteliktedir. Meslek edindirme kurslarında kadınların el emeği ürünlerini sattıkları satış merkezi ve trikotaj atölyesi gibi dar kapsamlı çalışmalar dışında şimdiye kadar sistemli bir istihdam bağlantısının kurulmadığını görüyoruz. İŞKUR’la yapılan ortak çalışmalar istihdam edilebilirliği artıracak seminerlerden öteye geçmemiş ve bu kurslara katılan kadınlardan bazıları kendi çabalarıyla iş bulabilmiş. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesinde sosyolog olarak çalışan Semiha Tuna, bu konuda eksik kaldıklarını ve önümüzdeki dönemde kadınları istihdama kazandırmak için özel çalışmalar yürütmeyi düşündüklerini belirtmektedir.

2011 yılında Birleşmiş Milletler tarafından örnek proje seçilen Kadın Eğitim ve Kültür Merkezlerinde istihdam edilen sorumlu ve diğer çalışanlar (güvenlik görevlisi hariç) mahalle sakini kadınlar arasından seçilmektedir. Bu, hem mahallelerde az da olsa istihdam alanının açılması hem de bu kadınların kendi mahallelerindeki ihtiyaçları doğrudan tespit edebilmesi açısından önemlidir. Kadınlar, bu merkezlerde istihdam edilmelerinin yanı sıra, yıl içinde yapılacak faaliyetlerin planlanma aşamasında görüş bildirebilmektedir.

Artık birçok belediyede rastladığımız şehir dışı gezileri Altındağ Belediyesi’nde de kadınlara yönelik kültürel faaliyetler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Faaliyet raporundan öğrendiğimize göre, 2012 yılında 2500 kadın Konya’yı, 7000 kadın Çanakkale ve Bursa’yı, 4000 kadın da İstanbul’u gezmiş. Kadınların farklı yerler görmesi ve sosyalleşmesi açısından olumlu etkileri olsa da, her yıl çok önemli bir maddi kaynağın bu gezilere aktarılması belediye meclisinde muhalefette olan üyelerin tepkisini çekmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu tür geziler kadınlar bireysel olarak evlerinden çıkıp başka bir şehre gidebildikleri için güçlendirici etkiler barındırmaktadır. Burada eleştirilmesi gereken nokta, belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyetleri bütünsel bir şekilde planlamayıp bunları gezilerle sınırlı tutması ve kadınların diğer alanlardaki ihtiyaç ve sorunlarını arka plana atmasıdır.

1991 yılında Kadın Dayanışma Vakfı ve Altındağ Belediyesi arasında hazırlanan protokole bağlı olarak Ankara’nın ilk kadın danışma merkezi ve bir yıl sonra da sığınmaevi açılmıştır ancak ne yazık ki bu ilişkiler devam etmemiştir. Şu anda Altındağ Belediyesi’nin sığınmaevi ve Kadın Danışma Merkezi yok; bu nedenle kadına yönelik şiddetle mücadelede seminerler dışında etkin bir yöntem izledikleri söylenemez. 2010 yılında hazırlanan Performans Hedefi Tablosu’nda yer verildiği üzere stratejik

planda kadın konukevinin açılmasına yer verilmiş ancak şimdiye kadar atılan somut bir adım yok. KEKM koordinatörü Emra Gülen de, gittikleri toplantılarda insanların bu kadar kadın çalışması yapan Altındağ Belediyesi'nin neden bir sığınmaevinin olmadığını sorduğunu belirtiyor. Belediye olarak sığınmaevini kurmuş olmak için kurmayı düşünmediklerini, işlevselliğini sağlamak ve kafalarında oturtmak için işi yavaştan aldıklarını söylese de bu açıklamaların işi erteleme bahanesi olmaktan öteye geçmediğini belirtmek gerekir. Başkanın önündeki projelerden birinin sığınmaevi açmak olduğunu öğreniyoruz ancak gerçekçi olmak gerekirse, 2014 yılındaki yerel seçimler öncesi bu projenin hayata geçmesi zor görünüyor.

Belediye, kadınları hedefleyen çok çeşitli faaliyetler yürütse de hizmetlerin tamamen veriler üzerinden planlandığını ve ihtiyaç analizi yapıldığını söylemek zor. KEKM'lerde hangi kursların açılmasını istediklerini öğrenmek için kadınlara form doldurulması dışında sistemli bir ihtiyaç tespiti yapılmamaktadır. Bütün olarak değerlendirildiğinde, KEKM'lerdeki kadınların üye formu ve Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün yaptığı ev ziyaretleri sonucu belediye başkanına sunduğu raporlar belediyenin yurttaşlar hakkında (istihdam, gelir, eğitim durumu, sağlık verileri, hanehalkı özellikleri, vb.) bilgi alma imkanı elde ettiği en önemli iki kaynağı oluşturmaktadır.

Belediyenin çocuk ve yaşlıları da hedefleyen bazı çalışmaları var. Bunlardan biri, 16 mahallede yer alan Gençlik Merkezleri. Adı Gençlik Merkezi olsa da, uluslararası mekanizmalardaki genç ve çocuk tanımlarının aksine, bu merkezlere 10-17 yaş grubundaki çocukların kaydı alınıyor. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü'ne buraya neden çocuk merkezi denilmediğini sorduğumuzda üzerinde fazla düşünmediklerini ama psikolojik olabileceğini ve çocuklar arasında oluşabilecek küçümsenme hissini önüne geçme amacı güttüğü yanıtını aldık. Ayrıca, KEKM'lerde buraya gelen kadınların çocuklarını bırakabildikleri yuvalar bulunmaktadır. Ek olarak, 60 yatak kapasiteli Doğantepe Yaşlılar Evi'nde ihtiyaç duyan yaşlılara konaklama imkanı sağlanmaktadır ancak kadın eğitim ve kültür merkezlerinin aksine yaşlıların faydalanabileceği merkezlerin sadece burasıyla sınırlı kalması hizmetlerin yaygınlığı ve erişilebilirliği konusunda sorun yaratmaktadır.

Belediyenin yaşlı ve çocuklara yönelik hizmetleri kadınların ev içi sorumluluğunu azaltsa da aynı durum engelliler için geçerli değil. Engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırabilecek ve onları güçlendirecek faaliyetleri uygulamak yerine genellikle belirli gün ve haftalarda (Engelliler haftası) çeşitli etkinliklerle bir araya gelmektedir. Örneğin, Engelliler Haftası'nda engelli çocukların anneleri için müze gezisinin organize edilmesi, belediyenin kadınların evdeki engellilerin bakımından sorumlu olduğunun bilincinde olduğunu yansıtırsa da soruna yönelik köklü çözümler üretmekten uzaktır. Bunların dışında, Altınay adı verilen yardım biriminde de ihtiyaç sahibi Altındağlılara yardım yapılabilmektedir.

Son olarak, Altındağ Belediyesi'nin sosyal çalışmalarının hepsinin belediyenin kendi kaynaklarından karşılanması ve hibeye başvurulmaması, çalışmaların sürekliliği açısından iyi bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

Çankaya Belediyesi'nde kadınlara yönelik hizmetler iki ayrı müdürlük üzerinden sunulmaktadır: Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, kadınların sosyal ve kültürel açıdan güçlenmesi amacıyla sunulan hizmetleri yürütürken, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü de sağlık evleri ve sığınmaevi ile danışma merkezinden sorumlu birimdir.

İçinde yaşayan kadınların sosyoekonomik özellikleri açısından farklılıklar barındıran Çankaya'da, belediyenin kadınlara yönelik güçlendirme ve istihdam faaliyetleri öncelikle ilçenin dezavantajlı ve yoksun semtlerini hedeflemektedir. Çankaya'da kadınların istihdama kazandırılması ve kendi gelirlerini elde etmesi için yürütülen ve kimi zaman projelendirilip kimi zaman belediyenin öz kaynaklarından karşılanan bazı çalışmalar şöyle:

- 2009 yılında kadınlar temizlik işçisi olarak istihdam edildi. Kızılay'da sabah 7'den öğleden sonra 2'ye kadar çalışan kadın temizlik işçileri, belediyenin son 3 yıldır en fazla övüldüğü çalışmalardan biri olmasına rağmen projenin başlangıç aşamasında "sokaklara kadın eli degecek" ve "sokaklarımız da evlerimiz gibi tertemiz" gibi cinsiyetçi ifadeler kullanılması tepki çeken noktalardan biri. Kent Konseyi Kadın Meclisi, çalışmayı planlarken kendilerine ve kadın örgütlerine danışılsaydı bunun cinsiyetçi bir yaklaşım olduğunun fark edilebileceğine inanıyor.
- Çeşitli mahallelerde kurulan semt pazarlarında kadınlar kendilerine ayrılan günlerde ürettiği hediyelik eşya, el işi, mefruşat ve yemek gibi ürünleri satabilmektedir. Bu pazarlar kadınların sosyalleştiği mekanlar olsa da, geleneksel kadınlık rollerini değiştirmekten uzak ve düzenli gelir elde etmek için yetersiz olduğu söylenebilir.
- 2012 yılı sonunda başlayan Geleceğin Güçlü Genç Kadınları Projesi ile genç kadınlara yönelik kendini tanıma, kendine güven geliştirme, dış görünüş ve beden dili, toplumsal cinsiyet, kadın hakları, sağlık, iletişim becerileri, karar alma mekanizmalarına katılım gibi konulardan oluşan 10 haftalık bir eğitim programı düzenlenmiştir.
- Genç ve kadın istihdamına öncelik veren Çankaya Belediyesi İş ve İstihdam Merkezi, bir yandan girişimcilik, hasta bakımı ve yaşlı bakımı gibi meslek edindirme kursları düzenlerken, diğer yandan iş yönlendirmeleri de yapmaktadır. 2012 faaliyet raporunda belirtildiği üzere, kurulduğu 2010 yılından bu yana aldığı 4624 başvuru arasından 1172 kişinin istihdamı sağlanmıştır.

Çankaya Belediyesi'nin Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi 2008 yılında hizmete açıldı. Açıldığı günden bu yana danışma merkezine şahsen 1.932 kadın başvuruda bulunmuş, 946 kadın ve beraberlerindeki 306 çocuk sığınma evine yönlendirilmiştir.

Bu iki merkezde 1 psikolog, 1 sosyal hizmet uzmanı, 4 sosyolog, 2 toplumsal cinsiyet uzmanı, 2 çocuk gelişimcisi, 1 etüt öğretmeni, 1 okulöncesi öğretmeni, 7 gözetmen, 1 temizlik elemanı, 1 mutfak elemanı, 6 güvenlik personeli, 2 hemşire olmak üzere toplam 29 personel görev yapmaktadır. 30 kadın kapasiteli sığınmaevinde 18 yaş üstü, fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmış ya da tehdit altında olan kadınların ve varsa çocuklarının sığınmasına olanak sağlanıyor.

Belediye Başkan Yardımcısı, hizmetleri planlarken ihtiyaç tespiti yaptıklarını ve hem kendi yaptıkları hem de diğer kuruluşların yaptığı araştırmalardan faydalandıklarını belirtiyor. Öyle ki, talep ve ihtiyaçların farklılığına göre hizmetler de değişebilmektedir. Örneğin, çocuk sayısının çok olduğu yerde kreşlere ağırlık verilirken, yaşlı nüfusun fazla olduğu yerde yaşlılarla ilgili hizmetlere öncelik veriliyor. Kent konseyi de halkın sorunlarının ve ihtiyaçlarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Semt meclislerinde düzenlenen toplantılar aracılığıyla alınan öneriler rapor halinde belediyeye sunulmaktadır.

Türkiye’de belediyelerin kreş açma yetkisi olmasa da, Çankaya Belediyesi personelinin çocukları için açılan sekiz gündüz bakımeviden, kalan kontenjanlardan Çankaya sınırları içinde yaşayan ailelerin çocukları da faydalanabilmektedir. Bunların dışında, belirli semtlerde çocukların zaman geçirebileceği “Oyun Sokakları” yer alıyor.

Çankaya Belediyesi’nin son dönemde en fazla önem verdiği ve hedeflediği grubun engelliler olduğunu söyleyebiliriz. Kent merkezinde düzayak sokaklar oluşturulması, görme engelliler için sarı kaldırım taşlarının döşenmesi, park ve hizmet binalarının erişilebilir olması, başkan yardımcısının kentsel mekanların güvenli hale gelmesi için yaptıklarını söylediği çalışmalardan bazıları. Ayrıca, zihinsel engelli gençlerin çalıştığı Çengel cafe ve ahşap çocuk oyuncakları atölyesi de engellilerin istihdama kazandırıldığı ve sosyalleştiği mekanlardır. Engelli Kadın Derneği’nden Lutfiye Kelleci Birer, günümüzde bütün sosyal politikanın yardım üzerinden şekillenmesinin ağırlık kazandığı bir dönemde bireyi temel alarak bir politika üretmenin doğru olduğunu, bu nedenle engellilerin yaşamlarını kolaylaştıran Çankaya Belediyesi’nin bu alanda doğru işler yaptığını belirtmektedir. Belediyenin sosyal hizmetlerinden sorumlu başkan yardımcısının uzun yıllar Başbakanlık Özürlüler İdaresi’nde çalışmış olmasının bu durumda büyük payı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Yaşlı nüfusun da çoğunlukta olduğu Aşağı Ayrancı semtinde yaşlıların sosyalleşmesi için açılan 100+ yaş Kulübü, önemli bir ihtiyaca karşılık gelse de nüfusunun yüzde 9’u yaşlılardan oluşan Çankaya’da tek bir merkezin bulunması yeterli değildir.

Çankaya Belediyesi, nakit yardımı yapmıyor ancak ihtiyaç sahiplerine Çankaya Yardımlaşma ve Ekonomik Dayanışma Derneği (ÇAYED) aracılığıyla gıda, giysi, yakacak ve ev eşyası verilmektedir. ÇAYED’in, ayrıca sığınmaevindeki kadınların ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için de kullanıldığını öğrendik.

Gölbashi Belediyesi'nde, daha önce de belirtildiği üzere, sadece Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi sorumlusu ile görüşme yapıldığı için belediyenin kadınlara yönelik hizmetleriyle ilgili bilgi genellikle Aile Yaşam Merkezi sorumlusunun görev alanıyla sınırlıdır.

Gölbashi Belediyesi Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi, isminden de anlaşılacağı üzere belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerde “aile” vurgusunun hayata geçirildiği ve genellikle evli kadınların yararlandığı bir merkezdir. Merkezde belirli periyotlarla sağlık taramaları, meslek edindirme ve hobi kursları, okuma yazma kursları ve çeşitli seminerler gerçekleştirilmektedir. Bunların dışında, evli olmayan kadınların da rahatlıkla faydalanabildiği spor faaliyetleri de yapılmaktadır. Aile Yaşam Merkezi ve Atatürk Toplum Merkezi'nin binası ortak olduğu için meslek edindirme kursları da ortaklaşa düzenlenebilmektedir. Bu durum, kaynak kullanımı açısından belediyeye kolaylık sağlamanın yanısıra kursların çeşitliliğini de arttırabilmekte ve Bakanlık birimleriyle iletişimi de güçlendirmektedir.

Gölbashi Belediyesi'nde de meslek edindirme kursu adı altında kadınların istihdamını kolaylaştıracak kurslardan çok el emeği ürünlerinin üretildiği kurslar açıldığı için bu kursların hobi kurslarından öteye geçmediği gözlenmektedir. Bu kurslardan faydalanan kadınlar, sınırlı bir gelir kapasitesi olan işlerle uğraşmaktadır. Örneğin, her Perşembe günü Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi'nde kurulan Hünarli Eller Pazarı'nda 25 kadının ürettiği ürünler, yerel halktan çok ilçeye gelen misafirlere – parti yönetimi ya da kamu yetkililerin eşlerine – satılmaktadır. Yine de, merkezin sorumlusundan öğrendiğimize göre, toplumsal cinsiyet rollerini derinleştiren bu tür üretim metodlarının aksine geçmişte kadınlara alışılmışın dışında ve alternatif sayılabilecek iş imkanları yaratabilecek önemli faaliyetler de gerçekleştirilmiş. Geçen yıl bir proje kapsamında kadınlara yönelik düzenlenen fayans döşeme kursu bunlardan biri. Ankara merkezindeki bir meslek lisesinde eğitim alan kadınlar, işi öğrenince bir ilköğretim okulunun fayanslarını döşemiş. Ancak bu projede de kadınlara sürekli istihdam olanağı sağlanamadığını öğrendik.

Gölbashi'nda da kadınlar her yıl belediyenin belirli aralıklarla düzenlediği turlarla şehir içi ve şehir dışı seyahatlerine çıkabilmektedir.

Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi sorumlusu, Gölbashi'nda aile içi şiddetin yüksek olduğunu söylemesine rağmen belediyenin sığınmaevi açma gibi bir planının olmaması maalesef kaygı vericidir. Belediyenin kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki faaliyetleri merkezdeki seminerlerle sınırlı kalmaktadır.

Belediye bünyesindeki merkezlerin ve buralardaki kursların kadınların ve yerel halkın talepleri doğrultusunda açıldığı söylene de, bundan kapsamlı bir ihtiyaç analizi yapıldığı çıkarımını yapmak yanlış olur. Zira Gölbashi Muhtarlar Derneği Başkanı, hizmetlerin planlanması aşamasında kendileriyle iletişime geçilmediğini şu şekilde ifade etmektedir:

*“Hep biz gideriz, hiç onlar gelmez. Seçime yaklaşırken ziyaret ederler. Danış-
myorlar bize; kendi çaplarında mahalle temsilcileriyle çalışma yapıyorlar.”*

Aynı durum, yemek, eğitim ve yakacak yardımlarında ve ihtiyacı olan ailelere kıyafet ve gıda malzemelerinin dağıtıldığı Aile Yaşam Merkezi bünyesinde açılan “Paylaşım Noktası” adlı mağazada da geçerli. Muhtara göre belediye yardımları dağıtırken yerince araştırma yapmıyor ve mahalle muhtarlarıyla iletişime geçmiyor.

Gölbaşı Belediyesi, sınırlı bir kapasiteyle de olsa yaşlılar, çocuklar ve engellilere yönelik hizmetleri de hayata geçirmektedir. 60 yaş üstü insanların zaman geçirebildiği Yaşlılar Evi ve engelli bireylere danışmanlık sağlamak üzere belediye binasında faaliyet gösteren Engelli Danışma Merkezi'nin yanı sıra, Muhsin Yazıcıoğlu Gençlik Merkezi'nde çocuklara ve gençlere yönelik okula yardımcı kurslar ile çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmektedir. Ayrıca, belediye araçları kadınların, çocukların ve engellilerin bu merkezlerdeki hizmetlere erişimini kolaylaştırmak için zaman zaman tahsis edilebilmektedir.

Belediye, başta Aile Yaşam Merkezi olmak üzere bünyesindeki merkezlerde kadınlara yönelik çalışmaları kendi kaynaklarını kullanarak hayata geçirmektedir. Geçmişte belirli projeler kapsamında sivil toplum örgütlerinin fonlarından yararlandığını, ancak ilçenin muhafazakar yapısı nedeniyle alınan tepkiler doğrultusunda bu yola artık başvurulmadığını öğrendik.

Üç yıldan beri oldukça aktif bir kadın danışmanlık merkezine sahip olan **Kayapınar Belediyesi**'nde kadınlara yönelik faaliyetlere sağlık taramaları, meslek edindirme kursları, okuma yazma kursları ve toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri örnek gösterilebilir. Burada da meslek edindirme kurslarında şimdiye kadar planlı bir istihdam bağlantısı kurulmamış. Bu kurslardan yararlanan kadınların işe yerleştirilmele-
rinin sistemli bir şekilde değil de bireysel olarak yapıldığını öğreniyoruz.

Ekin Ceren Kadın Merkezi'ndeki meslek edindirme kurslarının yanı sıra, belediye bünyesinde açılan serada kadınlar fide ve süs bitkileri yetiştirmektedir. Kayapınar Belediyesi, kadınlara düzenli ve güvenceli istihdam olanağının sağlandığı bu çalışmayı daha yaygın bir hale getirip kadınlara alternatif meslek alanları sunmayı planlamaktadır.

Henüz sığınmaevi açmayan belediyenin üç yıldan beri faaliyet gösteren Kadın Danışmanlık Merkezi, Ceren Kadın Derneği ile ortaklaşa çalışmalar yürütmektedir. Danışmanlık merkezinde idari sorumlunun yanı sıra sosyolog ve avukat da görev yapmaktadır. Kentteki diğer belediyeler ve kadın örgütleri ile ilişkiler kuvvetli olduğu için ihtiyaç halinde psikolog gibi personel eksikliği işbirliği ile tamamlanabilmektedir. Kayapınar Belediyesi'nin sığınmaevi açılmasına yönelik planlarının 2014 sonrasına kaldığını öğreniyoruz. Son yasa ve yönetmelik değişikliğiyle ortaya çıkan

karışıklığın (sığınmaevlerinin devredilmesi durumu) bu erteleme nin nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Diğer belediyelerde olduğu gibi burada da kadınlara yönelik hizmetlerin veriler üzerinden planlandığı ve ihtiyaç analizi yapıldığını söylemek zor. İlçede yaşayan halkın ihtiyaç ve taleplerinin sınıflandırıldığı sistematik bir çalışma şimdiye kadar yapılmamış. Yani, yurttaşların yaşadığı yer ve farklılıklarına göre hizmetlerin de değiştiğini pek söyleyemeyiz. Kültür ve Sosyal İşler Müdürü de bu açıdan yaptıkları belediye ciliği pek demokratik bulmuyor:

“Biz hala işimizi kara düzen yürütüyoruz. Günüb irlik... Yani bu bizim için rahat olan ama işte biz hizmet götürürken tamamen demokratik yaklaşımımız yok. Biz yine kendimize göre bir yaklaşım yapıyoruz. Örneğin, Beşyüzevler sosyo-ekonomik durumu düşük olan bir mahalle; kadınların veya orada yaşayan insanların bir şeylere ihtiyacı var evet. Var ama elimizde bir veri yok. Yani nasıl bunu götüreceğiz? Bu ihtiyacı kapatmak için hemen klasik bir el sanatları kursu ile o ihtiyacı gideriyoruz. Böylelikle biz de rahatlıyoruz. Biz iş yaptığımızı düşünmüyoruz. Mahallede yaşayan insanları biraz daha sosyalleşme ihtimali ile rahatlatıyoruz. Böyle karşılıklı bir rahatlama olunca çok da o bilimsel verilere açıkça girmiyoruz. Yani girilmez mi, girilir ama bu defa bizim işimiz zorlaşacak.”

Belediyenin yaşlılar, çocuklar ve engellilere yönelik faaliyetleri, 60 yaş üstü insanların zaman geçirebildiği Bahar Yaşamevi ile engelli çocuk ve yetişkinlerin yararlandığı için Musa Anter Engelli Yaşam Merkezi üzerinden hayata geçirilmektedir. Bu merkezler, sosyalleşme mekanı olmakla birlikte çeşitli atölyelerle de zenginleştirilmektedir. Ayrıca, önümüzdeki yıl özellikle dezavantajlı çocuklara yönelik hak temelli çalışmaların yürütüleceği Çocuk Yaşam Merkezi açılacak. Park gibi dış mekanlarda yaşlı, çocuk, kadınlar ve engellilere göre tasarım yapılmaktadır. Yani, bu grupların parkları en iyi şekilde kullanabilecekleri ve rahat hareket edebilecekleri tasarımlar mevcut. Ek olarak, kadınlar belediye encümeni üzerinden verilen (yüzde 60'ı kadınlara ulaştırılan) sosyal yardımlar yoluyla da desteklenmektedir. Kültür ve Sosyal İşler Müdürüne göre, kadınlar sosyal yardımlar üzerinden geçimlerini sağlamaktadır. Belediyenin bu hedef gruplarına yönelik çalışma yürüten birimlerinde hem Türkçe hem de Kürtçe'nin kullanılması ve hizmetlerin tek elde toplanmayıp mahallelere yaygınlaştırılması erişimi kolaylaştıran unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Kayapınar Belediyesi'nin proje yazma üzerine uzmanlaşan personeli olmadığı için, gelecek dönemde bu yöndeki ihtiyaçla karşılanana kadar, sosyal çalışmaların hepsi belediyenin öz kaynaklarından karşılanmaktadır.

2.3 Katılım

Yerel yönetim sınırlarında yaşayan farklı grupların, deneyim farklılığından kaynaklanan, mekanları kullanma alışkanlıkları ve ihtiyaçlarındaki farklılığı tespit etmek ve hizmetlerde buna cevap vermek açısından yerel politika ve hizmetlerin planlanma

ve uygulanma aşamasına yurttaşların katılımının sağlanması önemlidir. Ayrıca, yerel sorunların çözülmesinde katılımın sağlanması, yerel yönetimlerin sorumluluklarını daha geniş gruplarla paylaşmasına da olanak verir. Kent konseyleri, muhtarlar ve sivil toplum örgütleri bu katılımın gerçekleşmesindeki temel ayaklardır. Ankara ve Diyarbakır’da yapılan görüşmeler gösterdi ki, belediyeler bu aktörler aracılığıyla yurttaşları sürece katmakta yetersiz kalmaktadır.

Yerel politikaların belirlenmesinde sivil toplumun etkisi yok denecek kadar azdır çünkü gerekli katılım mekanizmaları ya mevcut değil ya da etkin işlememektedir. Örneğin, dışarıdan katılıma açık olan belediye meclis toplantılarının gündemi ve meclisin yapısı etkin katılıma uygun olmadığı için özellikle kadın örgütlerinin kadınları etkileyen kararların alınma süreçlerine müdahalesi önünde “görünmez” engellerin olduğu söylenebilir. Bu nedenle, toplantılarda sivil topluma yer açacak mekanizmaların oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Ayrıca, görüştüğümüz belediyeler arasında belediyelerle dönem dönem ortak işler yapan örgütlerin belirttiğine göre, belediye ve STK’lar arasındaki ilişki kurumsal bir temele oturmamaktadır. Belediyeler genellikle çevrelerinde yer alan ve görüş ayrılığı yaşamadığı örgütleri tercih ediyor birlikte çalışmak için. Sisteme yeni girecek örgütlerin belediyelerle birlikte iş yapması ve/veya imkânlarından faydalanması için kendini tanıtmaları ve “kanıtlaması” gerekmektedir. Genellikle bireysel ilişkiler üzerinden giden ve belediye yönetiminin – özellikle başkanın – tercihlerine bağlı bir ilişki söz konusu olduğu için de her yeni dönemde “güven tazelemek” gerekiyor.

STK-Belediye ilişkilerinde dikkat çeken bir diğer nokta da, bu ilişkilerin daha çok sosyal projeler üzerinden kurulduğudur. Ancak sivil toplumun bu alanla sınırlı tutulmaması ve gerektiğinde kent imar planı gibi teknik konular üzerinde de söz sahibi olması, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması açısından önemli bir yer tutmaktadır. Nusaybin Belediyesi’nin 2012 yılında TMMOB Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu ve Uçan Süpürge Derneği ile birlikte kadınların kamusal alanlarını oluşturmak için yürüttüğü iki günlük çalışma böyle bir yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir.

Yurttaşlar ve belediyeler arasında “köprü” görevi gören ve özellikle örgütsüz bireylerin temsil edilmesinde kilit rol oynayan muhtarlar, hizmet vermek için çok sayıda personel istihdam eden belediyelerin “gönüllü çalışanı” olmalarına rağmen belediyenin kendilerinden yeterince faydalanmadığını belirtmektedir. Belediyeler ve muhtarlar arasında tek taraflı bir iletişim mevcut. Bu nedenle yereldeki hizmetlerin ihtiyaca uygunluğu sorgulanabilir. İncelediğimiz belediyelerin genellikle teknik hizmetlerle ilgili muhtarlarla iletişime geçtiğini ancak bu iletişimin “danışma” düzeyinde değil de “bilgi verme” kapsamında gerçekleştiği görülmektedir.

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve vatandaşlarla ilgili bilgilerin tek elde toplanmaya başlanmasıyla birlikte muhtarlarda işlev ve gelir kaybı yaşanıyor. Bu durum

aslında beraberinde muhtar-mahalleli iletişimini azaltan, dolayısıyla yurttaşların taleplerinin belediyelere ulaşmasını da engelleyen bir etken olarak değerlendirilebilir çünkü önceleri en azından evrak almak için muhtarlığa giden insanlar şimdi hiç gitmiyor ve muhtarlar artık mahalleliyi de eskisi kadar yakından tanımıyor.

26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği'nde tanımlanan görevlerinin arasında yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını sağlamak da bulunan kent konseylerinin yaptırım gücünün olmaması ve sadece görüş belirtmeleri, belediye çalışmalarının toplumsal cinsiyete duyarlı hale gelmesi için etki etmeleri önünde engel teşkil etmektedir. Ayrıca, kent konseylerinin mali açıdan belediyeye bağlı olması da özerk olmalarını ve etkin çalışma yürütmelerini engellemektedir. Çankaya Kent Konseyi Sekreteryasından Emel Ekin'in belirttiğine göre, yapılan her çalışmada gerekli maddi kaynağı almak için belediye meclisi kararını beklemek zorunda olmaları kent konseylerinin katılımcı ve dinamik yapısına aykırı düşmektedir. Benzer bir şekilde, Diyarbakır Kent Konseyi Kadın Meclisi de, paraya dokunmadıkça çalışma yapabildiklerini, belediyelerden gelecek kaynağa bağlı yürüttükleri çalışmaların sürdürülebilir olmadığını belirtmektedir.

Belediye ile kurulan ekonomik bağ, politik kaygılar nedeniyle zaman zaman kent konseylerinde temsil edilen örgütlere de kısıtlama getirebilmektedir. Öyle ki, belediyelerde hangi siyasi parti iktidardaysa, kent konseylerine katılan sivil toplum örgütleri de yakın siyasi görüşleri savunan kurumlardan oluşabilmekte ve bu haliyle kent konseyleri deyim yerindeyse birer “arka bahçe” durumuna düşebilmektedir.

CHP Eskişehir Milletvekili Kazım Kurt'un kent konseylerinin mali problemlerini çözmek ve yaptırım gücünü arttırmak amacıyla 2012 yılında verdiği kanun teklifinde³ belediye kanununun ilgili maddesinin şu şekilde değiştirilmesi talep edilmektedir:

“Belediye sınırları içindeki, genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının 1/1000'i kent konseyi hesabına Maliye Bakanlığı tarafından aktarılır.”

“Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ve il genel meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Belediye meclisi ve il genel meclisi, konseyden gelen bu kararları konseyden gelen bu kararları en geç ilk iki toplantısında değerlendirmek ve bir karara bağlamak zorundadır. Herhangi bir karar verilmez ise kent konseyi kararı meclisçe kabul edilmiş sayılır. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

Kent konseylerinin etkinliğinin artmasına yardımcı olabilecek değişiklikleri talep eden bu kanun teklifi henüz karara bağlanmadı ve hala Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bekletilmektedir.

3. Kanun teklifi için bkz: http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=106850

Bu genel gözlemlerden sonra dört pilot belediye “katılım” başlığı altında ayrı ayrı değerlendirildiğinde:

Altındağ Belediyesi’nde başta kadın örgütleri olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine katılabildiğini söylemek güç. Deyim yerindeyse, özellikle kadınları hedefleyen çalışmalarda belediye genelinde “her şeyin en iyisini biz biliriz ve yaparız” gibi bir yaklaşımın olması katılımı engelleyen faktörlerden biri olarak gösterilebilir. Sadece ihtiyaç olduğunda etkinliklerde bir araya geldiği görülmektedir. 2011 yılında Birleşmiş Milletler’den ödül aldıklarında oradaki sunuma Uçan Süpürge ile birlikte hazırlanmaları ve yine Uçan Süpürge ile Mart 2013’te ortak bir etkinlik planlamaları belediyenin sivil toplumla olan ilişkilerine örnek olarak gösterilebilir.

Altındağ Belediyesi, ile Kadın Eğitim ve Kültür Merkezleri aracılığıyla ulaştığı kadın sayısı itibariyle de kadın örgütlerinin seslerini duyurması açısından önemli bir yere sahip olabilir. Uçan Süpürge’den Sevna Somuncuoğlu, belediye ile çalışmanın sınırlı imkanlara sahip olan kadın örgütlerinin faaliyetlerinin yaygınlaştırılması açısından önemli olduğunu çünkü belediyenin KEKM’ler yoluyla kadınlar arasında kurduğu ağdan faydalanabildiklerini ve kadınlara ulaşmak için fazla çaba harcamadıklarını vurguluyor.

Son yıllarda Altındağ’da yoğun bir şekilde yaşanan kentsel dönüşüm, belediyenin yurttaşların katılımını sağlamaktan uzak olduğunu göstermektedir. Belki de belediye çalışmaları içinde katılıma en fazla ihtiyaç duyulan alan bu olmasına rağmen, yıkılan yerlerin yeniden planlanması aşamasında kadınların sürece dahil edilmediği ve taleplerinin alınmadığı görülmektedir.

Altındağ’da kent konseyi yok ve belediyenin kurulmasına dair bir çabasının olmadığı görülmektedir. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü, bu durumu şöyle açıklamaktadır:

“Ne yazık ki Türkiye’de kent konseylerinin çok işlevsel olduğunu düşünmüyoruz. Çünkü belediyeler bazen kanuni zorunluluklarını formalite icabı yerine getiriyorlar. Böyle bir gerçek var yani. Dolayısıyla böyle bir şeyi verimli olmadıktan sonra ve gerçekten bir kazanç olarak geri dönmedikten sonra, sırf Altındağ Belediyesi’nde kent konseyi kuruldu deyip de basında bir haber yapmak için yapmak istemiyoruz. Hem böyle bir şey için emek harcamış olacağız hem de sırf yapılmış olması için yapmış olacağız. Başkan asla böyle bir tavırda olmadığı için... Biz aslında kadın kültür merkezleri, gençlik merkezleri ve muhtarımızı bizim doğal kent konseyi üyelerimiz gibi görüyoruz. Ve aslında onların hepsi o mantıkla çalışıyorlar. Her mahalleden bu tür gönüllü ortak çalışan, çok yakın temasta bulunan bir kitle olduğu için onu birazcık daha yararlı görüyoruz”.

Belediyenin kent konseyi kurmamasını yukarıdaki nedenlere dayandırması, etkin işleyen bir kent konseyinin yurttaşların yerel politikalara katılımı için ne kadar elzem olduğunun yeterince anlaşılmadığını göstermektedir.

Altındağ Belediyesi, diğer belediyelerin aksine muhtarlarla ilişkilere önem vermektedir. Bu konuyla ilgili 2003 yılından 2012 yılına kadar dikkat çeken gelişmelerden biri de mahalle sayısının 113'ten 38'e düşürülmesidir. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü bunun, belediyenin mahallelere erişimini güçlendirmek ve hizmetlerin kalitesini arttırmak için bilinçli bir tercih olduğunu belirtmektedir. Altındağ Muhtarlar Derneği Başkanı'ndan öğrendiğimize göre, belediye yönetimi ve muhtarlar sık sık bir araya gelip görüş alışverişinde bulunuyor. Ayrıca, yasada belediyelerin insiyatifine bırakılan muhtarlık giderleri de Altındağ Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

Belediyelerin her dönem hazırlamak zorunda olduğu Stratejik Planların hazırlık süreci (örneğin, plan oluşturulurken izlenen yöntem ve süreç dahil edilen kurumlar) de katılıma ne kadar açık olduğu konusunda bizlere fikir verebilir. Fakat Altındağ Belediyesi'ne 4 yıl boyunca yol haritası olduğu varsayılan stratejik planın ne basılı ne de dijital versiyonuna ulaşabildiğimiz ve başkanlık düzeyinde kimseyle görüşemediğimiz için hazırlık aşamasında nasıl bir yöntem izlendiğini bilmiyoruz.

Altındağ'da, dış paydaşların yanı sıra kurum içindeki paydaşların da belediye çalışmalarına etkin katıldığını söylemek güç. CHP ve MHP'li üyelerden oluşan 6 kişilik muhalefetin bulunduğu meclis toplantılarında AK Parti'li üyeler kararları alırken çoğunlukta olmanın avantajlarını kullanıyor. Onlar muhalefetle uyum içinde çalıştıklarını söylerken CHP'den tek kadın meclis üyesi Gülfidan Güler, iktidarın meclis üyesi gibi çalışmadıklarını, yasal olarak bulunmaları gereken toplantılar dışında faaliyetlere fazla katılmadıklarını belirtmektedir:

“İdare, belediye başkanı ya da altındaki insanlar hiçbirşeye engel koymuyor, asla koymuyor. Ancak şöyle; biz bir iktidarın meclis üyesi gibi çalışmıyoruz. Çalışmalara çok fazla katılmıyoruz açıkçası. Bize haber veriyorlar doğrusu etkinlikleri ama şu bir gerçek; orada iktidarın yanında dururken bile senin sayısal şeyin göz önünde duruyor. Kalktığın yer oturduğun yer öyle işte, sıradan... Sana haber verdiler diye sen de orada duruyorsun. Oradaki şeyin bir parçası, oraya emek koymuş, oraya katkı koymuş biri olarak değil de yasal olarak orada bulunması gereken biri gibi. O yüzden işte bu dönemde parmakla sayılacak kadar az etkinliğe katılmışım ben. Yani kendini ifade edememek mi diyeyim ki...”

Çankaya Belediyesi'nde sivil toplum kuruluşlarının karar alma mekanizmalarına katıldığını söylemek çok zor. Çankaya Belediyesi'nin sivil toplum örgütleriyle iletişiminin kent konseyi ile sınırlı kaldığını ve bunun ötesine geçmek için fazla çaba sarf etmediğini belirtebiliriz. Görüşme yaptığımız birçok örgüt, Çankaya'nın kapalılığından bahsetti. Çankaya Kent Konseyi de, belediye ile planlama ve karar alma sürecine katılmaktan çok taleplerin karşılanması gibi bir ilişkilerinin olduğunu belirtmektedir.

stratejik plan hazırlama sürecinde katılımcılığın en üst düzeyde gerçekleşmesine özen gösterildiği ve iç ve dış paydaşların katılımının sağlandığı belirtilse de 2010-2014 planının yöntem bölümünde bu konuda ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

Çankaya Kent Konseyi sekreteryasından Emel Ekin, Kadın Meclisinin sürece dahil olduğunu ama izlenen yöntemin yetersizliğini şöyle açıklıyor:

“stratejik plan yazılırken örneğin bize soruyorlar ama o kadar belirli bir şablon var ki... Onun içinde ne öneriyorsunuz diye soruyorlar; biz de 3-5 cümle yazıp gönderiyoruz.”

Belediye başkan yardımcısına göre, kanun dayattığı için hazırlanan stratejik planlar kurumların önüne bir hedef koyması açısından yararlı olsa da, ülkemizde herşey çok çabuk değiştiği için daha dinamik, değişen isteklere karşılık gelen ve katılımı teşvik eden planlara ihtiyaç var.

Çankaya Belediyesi de diğer belediyeler gibi herkese açık olan meclis toplantılarına STK'ların katılımı için özel çağrı yapmıyor. Eser Atak'a göre, “belediye meclis çalışmalarının daha katılımcı süreçlerle örülmesi için bugünkü siyasi örgütlenme ve seçilme biçiminin değişmesi gerekiyor”.

Belediye içinde muhalefetin kararlara katılımını genel siyasetteki atmosferin belirlediğini söyleyebiliriz. MHP'li meclis üyesi parti ayrımı gözetmeden hizmetlere devam ettiklerini belirtse de AK Parti'li üye – Bülent Tanık'ın anlayışlı tavrına rağmen – ciddi bir kutuplaşmadan bahsetmektedir. Öyle ki, belediye hizmetleriyle ilgili sıkıntısı olan kendi seçmenine bile bir faydası olmadığını söylüyor. Meclis toplantılarında alınan kararlarda muhalefetin işlevi görüş bildirmekten öteye geçmiyor.

Gölbaşı Belediyesi websitesinden edindiğimiz bilgilere göre, Gölbaşı Kent Konseyi üzerinden sivil toplum kuruluşlarıyla bağlantı kuruluyor ama bunların içinde kadın örgütlerinin sayısı fazla değil. Sivil toplum örgütleri ile çoğunlukla Aile Yaşam Merkezi ve Gençlik Merkezi'ndeki seminerler konusunda iletişim kurulduğunu söyleyebiliriz. Karar alma süreçlerinde yönetimin ve alt birimlerin danıştığı örgütler bulunmamaktadır.

Fazla sayıda sivil toplum örgütü bulunmayan Gölbaşı, Ankara dışında kaldığından olsa gerek, “merkez”de faaliyet yürüten kadın örgütlerinin de bilgi sahibi olduğu ya da belediyeye başvurduğu bir ilçe değil.

Belediyenin 2010-2014 Stratejik Planı'nda, planın *ilgili tüm paydaşların görüş ve önerilerinin bilimsel yöntemlerle tespit edildiği “anket uygulama toplantıları”*nın ardından kent konseyi üyeleri ile belediye meclis üyeleri, belediye yönetimi ve çalışanları tarafından hazırlandığı belirtilmektedir.

Kayapınar Belediyesi'nde sivil toplum kuruluşları doğrudan olmasa da dolaylı bir şekilde karar alma sürecine dahil edilmektedir. Diyarbakır'da görüşme fırsatı yakaladığımız sivil toplum örgütü temsilcileri, belediyeyi bu konuda örnek gösterdi. belediyenin Sarmaşık Derneği'ne sağladığı maddi desteğin yanı sıra kadınlara yönelik istihdam faaliyetlerinde de ortaklaşmayı planlaması ve Göç Vakfı ile birlikte çocuklarla ilgili faaliyetlerin yürütüleceği Çocuk Yaşam Merkezi'nin yapılması belediyenin sivil topluma verdiği önemi yansıtan iki örnek.

Kürt hareketi içinde yer alan ve Diyarbakır'daki kadın danışma merkezleri ve kadın örgütlerinden oluşan 'Kadın kurumları' bir koordinasyon şeklinde çalıştığı için talepler danışmanlık merkezi üzerinden belediyeye iletilmektedir. Belediye-sivil toplum ilişkisinin sadece talep iletilme değil de belediye faaliyetleri planlanırken danışma amacı gütmesi, kadınların sürece katılımı açısından umut verse de bu güçlü ilişkinin Kürt hareketine yakın olan örgütlerle sınırlı kalması, yönetim kadrosu seçimle belirlenen belediyenin siyasetten arınıp tüm ilçe halkının belediyesi olma konusunda zaman zaman eksik kalabildiğini göstermektedir.

Belediye yönetimi, stratejik planı hazırlarken bütün birimleri demokratik bir şekilde sürece kattıklarına inanıyor. Stratejik Plan Komisyonu'nun düzenlediği ve 80 civarında kuruluşun davetli olduğu toplantıya diğer belediyelerle birlikte çeşitli sivil toplum örgütlerinin de yer aldığı 31 kurum ve kuruluş katılmış. Toplantıda bulunmayan 100'e yakın kamu kurum ve kuruluşu ile STK'lara da anket formu gönderilerek önerileri alınmış. Kadın örgütlerinin yanı sıra, belediyenin kadın meclisi üyeleri ve çalışanlarıyla birlikte çeşitli mahallelerdeki örgütsüz kadınlarla da bir araya gelinip talepleri dinlenmiş.

Belediye meclisinde muhalefet konumunda olan AK Parti'nin çalışmalara etkin katıldığını söyleyemeyiz. AK Parti ve çoğunluk olduğu için karar almakta zorlanmayan BDP'li üyeler arasında keskin bir ayrım olduğu görülmektedir. Her ayın ilk haftası olan meclis toplantıları dışında muhalefetteki meclis üyeleriyle belediyede karşılaşmak neredeyse imkansız olduğu için görüşme yapılamadı.

2.4 Diğer Kuruluşlarla İlişkiler

Yerel yönetimlerin ilişkide olduğu dış paydaşları arttırması, yerel sorunların çözümünde sorumluluk paylaşımının yanı sıra, etkin ve hedefe odaklı hizmet sunumu gibi bir fayda da sağlayacaktır. Bir önceki bölümde, belediyelerin sivil toplum örgütleri, muhtarlıklar ve kent konseyleri ile ilişkileri üzerinde durulduğu için tekrara düşmemek adına bu bölümde diğer kuruluşlara bakılacaktır.

KEKM'deki belli başlı faaliyetler dışında kadın örgütleri ile iletişime geçme ihtiyacı duymayan **Altındağ Belediyesi**'nde, Ankara Barosu ve üniversitelerle iletişimin daha kuvvetli olduğunu görülmektedir. Ayrıca, başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmak üzere (belediye meclis üyelerinden biri Bakan Fatma Şahin'in danışmanı) kamu kurumlarıyla da ortak çalışmalar yürütülebiliyor. Ankara'da açılan

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi ya da diğer adıyla KOZA binasını Altındağ Belediyesi bakanlığa tahsis etmiş. Bunun dışında, Milli Eğitim Bakanlığı ile imzalanan bir protokol kapsamında belediye şimdiye kadar 10 anaokulu inşa edip bu okulları bakanlığa devretmiş.

Ortak çalışmalar yapılmasının yanı sıra, toplantı mekanına ihtiyaç duyan kurum ve kuruluşlara belediye bünyesinde bulunan salonları tahsis edebilmektedir.

Kent ve Sağlık Danışma Kurulu üzerinden üniversitelerle iletişim ve işbirliği halinde olan Çankaya Belediyesi, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda baro ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı birimler ile istihdam konusunda İŞKUR ile ortak çalışmalar yürütmektedir.

Gölbaşı Belediyesi'nin, kadına yönelik şiddet konusunda Ankara Barosu ile işbirliği yaptığını öğreniyoruz. Ayrıca, Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi'nin bir katı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Atatürk Toplum Merkezi'ne tahsis edildiği için iki merkezdeki kurs ve seminerler ortak düzenlenebilir.

Kadın örgütleri ve kentteki diğer sivil toplum örgütleriyle diğer belediyelere oranla daha sağlıklı ilişkiler kuran **Kayapınar Belediyesi**'nde, söz konusu kamu kurumları olunca durum farklılaşmaktadır. Ülkedeki siyasi gerilimin de etkisiyle, katılmak zorunda oldukları resmi toplantılar dışında kentteki kamu kurumlarıyla neredeyse hiç bir araya gelinmemektedir. Son dönemde iki tarafın da çözüme dair attığı adımların belediye-kamu ilişkilerini iyileştirmesi beklenmektedir.

Ortak çalışmalar yapılmasa da belediyeye ait Cegerxwin Gençlik Kültür ve Sanat Merkezi, kentte düzenlenen geniş katılımlı toplantılar için STK'ların yanı sıra zaman zaman kamu kurumlarının da kullanımına sunulabiliyor.

2.5 Kurumsal Yapı

Yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını talep ederken, belediyelerde bunun için gerekli kurumsal yapının olup olmadığına da bakmak gerekir. Bu kurumsal yapıyı da personel yapısı (belediyeye personel alımında kadınlara öncelik tanınıp tanınmadığı, personelin – özellikle kadınların – çalışma koşulları, çeşitliliğin sağlanıp sağlanmadığı, vb.) ile belediye bünyesinde eşitliği sağlayıcı birimlerin varlığına bakarak değerlendirmeye çalıştık.

Kamu sektöründeki küçülmeye Türkiye'deki diğer kurumlar gibi belediyeler de norm kadro uygulamasına tabi oldukları için yeni personel istihdam ederken hizmet alımı yolunu kullanmak zorunda kalmaktadır. Hizmet alımı, başka bir deyişle taşeron, işçi çalıştırmak işveren açısından düşük maliyetli bir yöntem olsa da işçiler açısından bu durum güvencesizlik ve ücretlerde adaletsizlik gibi büyük sorunlar doğurmaktadır. Belediyelerde sosyal çalışmalardan sorumlu olan personelin özel şirket elemanı olması, belediye hizmetlerinin kalitesini ve sürekliliğini de olumsuz

etkilemektedir. Bu etkileri en fazla kadınlara yönelik çalışma yürüten dış birimlerde görüyoruz. Özellikle işi öğrenene kadar belirli bir süreye ihtiyaç duyan sığınmaevi ve kadın danışma merkezi personelinin çalışma koşulları ve güvencesizlik nedeniyle işten ayrılması, birlikte çalıştığı kadınları da olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, kadın danışma merkezindeki işlerin kendiliğinden “ağır” olduğunu kabul edersek, güvencesiz ve hakkaniyetten uzak çalışma koşullarının olması kadın personelin üzerine ikinci bir yük bindirmektedir.

Bu konuyu gündeme getirip taşeron işçi çalıştırmayla ilgili yorum yaptığımızda belediye yönetimi sürekli “gönüllülük esası” kavramının arkasına sığınıyor ve kadın çalışmalarının bir nevi gönüllülük gerektirdiğini söylüyor. Bu şekilde içi boşaltılıp suistimal edilen “gönüllülük” kavramının böylesine yaygın ve yanlış kullanılmasında, yıllarca gönüllü faaliyetler yürütmesine rağmen bu kavramın ne anlama geldiğini anlatamayan sivil toplum örgütlerinin de payı olduğunu gözden kaçırmamak gerekir.

Kayınar Belediyesi dışında kalan diğer üç belediye, yeni personel alımında – eğer özel bir çalışma kapsamında değilse ya da kadınlarla ilgili çalışma yürüten birimlere alınmayacaksa – kadınlara öncelik tanımadıklarını ve liyakata, yani eğitim durumu, deneyim ve mesleki beceri gibi unsurların varlığına, göre seçim yaptıklarını belirtti. Bu noktada, eşit koşullarda yetişmeyen kadın ve erkek adayların işe alımda eşit bir şekilde değerlendirilmesinin, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktan uzak olduğunu hatırlatmak gerekir.

Özellikle son on yılda yoğunlaşan “Kadın Dostu Kent” çalışmalarında, kadın örgütleri yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili çalışan özel birimlerin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bu birimlerin kurulması, yerel yönetimler bünyesindeki kadın politikalarının ve yerel hizmetlerin kadınların ihtiyaç ve sorunlarına yanıt olmasını sağlayacaktır. Ne yazık ki, bu pilot çalışma kapsamında incelediğimiz belediyeler de dâhil olmak üzere, neredeyse bütün belediyelerde bu birimlerin eksikliği hissedilmektedir. Belediyelerde toplumsal cinsiyet eşitliği komisyonu kurulduğunda bile bu komisyonlar genellikle görüş bildirmekten öteye gitmeyen pasif bir role sahiptir.

Altındağ Belediyesi'nin Kadın Eğitim ve Kültür Merkezi, Gençlik Merkezi ve diğer kültür merkezleri gibi dış birimlerinde kadın çalışan sayısı fazla ancak belediye hizmet binasına personel alınırken kadınlara öncelik verilmiyor.

Belediye yönetimi, kadın çalışanların ihtiyaç ve önerilerini öğrenmeye yönelik düzenli toplantılar yapmak yerine, genellikle kadınlar açısından sembolik anlamları olan belirli gün ve haftalarda (ör: 8 Mart) onlarla biraraya gelmektedir.

Altındağ Belediyesi'nde meclis bünyesinde doğrudan kadınları hedefleyen ve belediye çalışmalarını toplumsal cinsiyet perspektifiyle değerlendiren bir komisyon bulunmamaktadır. Kadınlarla ilgili konuların Eğitim ve İnsan Hakları Komisyonu ile Kültür ve Turizm komisyonlarında konuşulduğunu öğreniyoruz.

Çankaya Belediyesi Belediye Başkan Yardımcısı Eser Atak, norm kadro kısıtlamasına tabi oldukları için hizmet alımından başka bir seçeneklerinin olmadığını ve kapitalist sistemin zararlarını dengelemek için hizmet alımı ile istihdam ettikleri çalışanları sendikalı yaptıklarını ifade etse de taşeron işçi çalıştırma meselesi Çankaya Belediyesi içinde çok fazla tepki topluyor. Belediye bünyesinde şirket elemanı olarak çalışan işçiler, şimdiye kadar iş bırakmadan açlık grevine kadar birçok eylem yaptı. Ayrıca, AK Parti’li meclis üyesinin belirttiğine göre hizmet alımı artışına bağlı olarak hizmetlerin kalitesinde de düşüş gözlenmektedir. Personelin hizmet alımı yoluyla istihdam edilmesi, sığınmaevi sorumlusu dışındaki bütün çalışanların şirket elemanı olduğu kadın danışma merkezi ve sığınmaevinin işleyişinde de sorun yaratmaktadır. Kadın danışma merkezindeki bir çalışana göre sığınmaevi personelinin hizmet alımı olması hem oradaki kadınlar hem de işleyiş açısından büyük sorunlara yol açmaktadır:

“Çünkü bir kere garanti bir iş olmadığı için çok fazla değişim oluyor çalışanlar arasında. Yani yeni gelen biri işte işi öğreninceye kadar, kavrayıncaya kadar, bakış açısı değişinceye kadar, çünkü kadın alanını biliyorsunuz, bakış açısı çok önemlidir ve sığınmaevinde çalışıyorsanız çok daha önemlidir, hani bu işi öğreninceye kadar o travmaları atlattıncaya kadar, çünkü hiç kolay bir iş değil, bayağı bir zaman alıyor. Hani güvenceli iş olmadığı zaman, kalıcı olmadığı zaman sürekli değişiyor. Bu değişim aslında hem evde kalan kadınlar açısından hem işleyiş açısından bayağı bir problem çıkarıyor.”

Kızılay’da görev yapmaları için özel bir proje kapsamında istihdam ettiği temizlik işçileri dışında, Çankaya Belediyesi’nin yeni personel alırken göz önünde bulundurduğu kriterler eğitim ve mesleki deneyimin uygunluğu olduğu için kadınlara öncelik tanımıyor.

Meclis bünyesinde, dört kadın ve bir erkekten oluşan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu çalışıyor ancak bu komisyonun herhangi bir yaptırım gücü yok. Sadece belirli günlerde ya da belirli alanlarda çeşitli faaliyetlerin düzenlenmesine dair öneri getiriyorlar.

Uluslararası Kadın Dostu Çankaya Sempozyumu Sonuç Bildirgesi’nde yer almasına rağmen belediyede henüz bir eşitlik birimi kurulmadı. Birimin neden kurulmadığını sorduğumuzda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu Başkanı Nebihe Mani ve Başkan Yardımcısı Belma Kalaç’tan aldığımız yanıt, yerel düzeyde yapacak daha çok işimiz olduğunun göstergesi olacak şekilde şaşırtıcı olmasının yanı sıra, katılım anlayışının sınırları açısından da önemliydi:

“Böyle bir birimin kurulmasının ne anlamı var? Önemli olan başa gelecek olan belediye başkanının kadın eşitliğine sıcak bakmasıdır...O bu olaya sıcak bakmadıktan sonra oradaki birimin etkinliği ne olabilir ki? Artı Çankaya belediyesi kadın erkek zaten eşit. Kadın eşit olmasa burada gelip çalışabilir mi? Hakikaten

kadınlar Türkiye’de özellikle Çankaya’nın kadınları gerçekten erkeklerimizle eşitiz biz. Evimizde de eşitiz, çocuklarımızın nazarında da. Toplumda kendimizi kanıtlamışız yani Çankaya Belediyesi’nin böyle bir birime bence ihtiyacı yok. Sen kadın olarak birlikteliğini kuramıyorsan, sen kadın olarak kendini ifade edemiyorsan, sen kadın olarak yeni mücadele veremiyorsan oradaki birim niye versin senin mücadeleleni? Ben lüzumsuz buluyorum.”

“Şimdi ben bir sorunu mu gidip kadın olarak cinsiyet eşitliği birimine anlatmam. Onunla kendim mücadele etmeliyim derim.”

Zübeyde Hanım Aile Yaşam Merkezi sorumlusu, **Gölbaşı Belediyesi** de dahil olmak üzere belediyelerin hizmet alımı yoluyla personel alımının kendilerini zorladığını ve bu uygulamanın mutlaka gündeme getirilip sona erdirilmesi gerektiğine inanıyor. Kadrolularla eşit oranda hatta onlardan daha fazla çalışmalarına rağmen yarısı kadar maaş almaları ve iş güvencesine sahip olmamalarının büyük haksızlık olduğunu belirtiyor. Öte yandan, kadınlarla birebir ilgilenen çalışanların sık sık değişmesi sorun olabiliyor.

Gölbaşı Belediyesi’nde doğrudan kadınları hedefleyen bir komisyon yok. Kadınları doğrudan ilgilendiren kararlar, konunun kapsamına göre sekiz komisyondan herhangi birinde görüşülebilmektedir.

Kayapınar Belediyesi Başkan Yardımcısı, yeni personel alırken kadınlara öncelik tanımaya özen gösterdiklerini belirtti. Dış birimlerde ve kadınlarla ilgili (!) işlerin yanı sıra, zabıta ve güvenlik görevlisi gibi ‘erkeklere özgü görülen’ işlerde de kadınlara öncelik tanımıyor.

Ayrıca, gerek başkan yardımcı gerekse meclis üyeleri, kadın çalışanlarla sürekli bir araya gelip, bu toplantılarda personelin sorunlarını dinlemenin yanı sıra belediyenin sosyal çalışmalarıyla ilgili görüş alışverişinde bulunmaktadır.

Meclis bünyesinde, Kadın Komisyonu ve Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu diye iki ayrı komisyon bulunuyor. Kadın komisyonunda sadece kadınları hedefleyen çalışmalar planlanıp değerlendirilirken, Kadın-Erkek Eşitliği komisyonunda ise ortak çalışmalar değerlendiriliyor. Bu komisyonların yaptırım gücü olmadığını, sadece görüş bildirdiklerini belirtmekte fayda var.

2.6 Kaynaklar

Yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gerekli olan politika ve hizmetleri hayata geçirmek, insan kaynağının yanında yeterli maddi kaynakların da olmasına bağlıdır. Türkiye’deki yerel yönetimlerin sorumlu oldukları yerleşimlerde süregelen eşitsizliği gidermek için yeterli kaynak ayırmadığı ve bu konuda isteksiz olduğu bilinen bir gerçektir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak kalıcı mekanizmaları kurmak ve hizmetleri bütünsel bir bakış açısıyla ele alıp yaygınlaştırmak yerine, belediyeler genellikle kendilerini görünür kılan ve dolayısıyla da sonraki seçimlerde

“oy getirebilecek” faaliyetlere kaynak ayırmayı tercih etmektedir. Kadın Dayanışma Vakfı’ndan Ebru Hanbay, bu isteksizliği şu şekilde açıklıyor:

“Söz konusu kadın çalışması olunca bütün belediyeler projelere sığınyor ve yurtdışından fon bulalım diyor. Ya da gönüllü yapın deniliyor. Oysa kimse suyunu yaparken yolunu yaparken bir proje bulalım ya da gönüllü yapın demiyor.”

Belediyelerin yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı fonlar bulması, sosyal alana daha fazla yatırım yapılması açısından önemli olsa da burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu fonlarla yürütülen çalışmaların sürdürülebilirliğidir. Kadınları hedefleyen çalışmalar proje halinde fon kuruluşlarına sunulsa bile bu çalışmaların projeler bitince ne şekilde devam edebileceği de planlanmalıdır. Aksi takdirde, irili ufaklı, yarım kalmış çok sayıda “kadın hakları projeleri” ile karşı karşıya kalabiliriz.

Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılarak, yani bütün plan, program ve düzenlemelere toplumsal cinsiyet bakış açısı yerleştirilerek eşitliğin sağlanmasında, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme önemli yer tutmaktadır. Yerel ve merkezi aktörlerin bütçelerini toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde düzenlemesi, planladıkları çalışmaların kadınlar ve erkekler için ayrı sonuçlar doğuracağını kabullendiği ve buna yönelik çözümler üretmeye karar verdiği anlamına gelir. Ne var ki, belediyelerin genelinde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, zaten yoğun olan çalışma temposu içinde iş yükünün artması olarak değerlendirilmekte ve daha tam olarak ne işe yaradığı anlaşılmadan reddedilmektedir. Belediye yönetimi ve alt kademelerinin, bu yönde bir çalışma yapmanın aslında kaynakların faaliyetlere etkin bir şekilde yayılmasını sağlayacak ve belediyelerin süregelen ‘hantal’ yapısını iyileştirecek önemli bir adım olduğunun farkında olmadıkları görülmektedir.

Kurumların bütçelerini incelemenin, eğilimlerini saptamanın en iyi yollarından biri olduğuna inandığımız için pilot belediyelerin son dönem bütçelerini değerlendirmeye çalıştık:

Altındağ Belediyesi, ilçenin önemli bir bölümü imara açıldığı için maddi kaynak konusunda eskiye oranla oldukça iyi durumda. 2012 Faaliyet Raporu’nda gelir artışının belediye yatırımlarına da yansıdığı görülmektedir. Öyle ki, 2003 yılında 2 milyon TL olan yatırım gideri, 2012 yılında 71.2 milyon TL’ye yükselmiş.

Belediyenin 2012 faaliyet raporunda bütçeyle ilgili çok sınırlı bilgi yer alıyor. Hangi birime ne kadar kaynak ayrıldığından bahsedilmediği için bu konuda kesin bilgi veremiyoruz ancak gerek 2011 yılı faaliyet raporu gerekse Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Cengiz Keskin’in açıklamalarından hareketle, toplam bütçenin yaklaşık yüzde 10’unun Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne aktarıldığını ve buraya aktarılan bütçenin yaklaşık yüzde 60’ının da kadınları hedefleyen faaliyetlerde harcandığını söyleyebiliriz.

Altındağ Belediyesi, kadınlarla yaptığı bütün çalışmaların giderlerini (KEKM’lerdeki etkinlikler, geziler, vb.) öz kaynaklarından karşılıyor. Bu durum, proje bazlı çalışmanın taşıdığı sürdürülebilirlik riskini aşmak açısından önemli ancak ayrılan bu kaynakların müdürlük içindeki dağılımının da eşitliği teşvik edici bir şekilde yapılması gerekir. Belediyenin CHP’li meclis üyesi, belediyenin harcama ve hizmet şekli kendi anlayışlarına ters düştüğü için en fazla muhalefeti bütçe görüşmeleri sırasında yaptıklarını ve genelde hayır oyu kullandıklarını ifade ediyor:

“Ben kadınları otobüslere dayayıp, götürüp, yedirip, içirmekten yana değilim. O kadar masraf ediyorsan, kadınların aydınlanmasını gerçekleştirmek için o paraların harcanmasını isterdim.”

2012 faaliyet raporunda ifade edildiği üzere, yeni yönetimin 2009 yılında büyük bir bütçe açığıyla görevi devraldığı **Çankaya Belediyesi**’nin gelir/gider dengesi oranının dört yılda yüzde -25,16’ dan yüzde -11,14’e çıktığı görülmektedir. Bu iyileşmeye rağmen, AK Parti’li meclis üyesine göre Çankaya Belediyesi’nin mali yapısı hala düzeltilemedi ve harcama kalemleri arasında dengesizlikler söz konusu. Meclis üyesi, ayrıca, bütçedeki bu sorunların hizmetlerin kalitesine de yansıdığını ve yetersiz kaynak nedeniyle gerek altyapı hizmetlerinde gerekse sosyal hizmetlerde bozulmalar yaşandığını belirtmektedir.

Belediyenin 2012 yılı bütçe gider tablosunda, belediye bütçesinin yüzde 6,08’inin Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne, yüzde 5,15’inin de Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü’ne ayrıldığı belirtilmektedir. Fakat, bütçeyi toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde oluşturulmadığı ve hesaplar ayrı tutulmadığı için bu birimlerin giderlerinin ne kadarının kadınların yararına harcandığını bilinmemektedir.

Birim adı	Bütçe gideri	Toplam gidere oranı (%)
Özel Kalem Md.	3.990.597,52	1,12
Sivil Savunma Uzmanlığı	115,37,63	0,03
Mali Hizmetler Md.	18.035.421,76	5,08
İnsan Kaynakları ve Eğitim Md.	5.778.556,27	1,63
Kültür ve Sosyal İşler Md.	21.608.555,97	6,08
Bilgi İşlem Md.	4.766.648,77	1,34
Destek Hizmetleri Md.	10.634.567,37	2,99
İşletme Md.	18.068.180,53	5,09
Sosyal Yardım İşleri Md.	18.294.837,50	5,15
Veteriner İşleri Md.	7.019.911,83	1,98
Yazı İşleri Md.	1.058.047,14	0,30
Teftiş Kurulu Md.	961.518,07	0,27
Ruhsat ve Denetim Md.	1.438.490,23	0,40
Strateji ve Geliştirme Md.	500.576,50	0,14
Hukuk İşleri Md.	6.757.205,62	1,90
Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Md.	3.782.708,49	1,06
Çevre Koruma ve Kont. Md.	1.765.837,04	0,50
Etüt ve Projeler Md.	910.474,50	0,26
Emlak ve İstimlak Md.	23.113.544,39	6,51
Fen İşleri Md.	58.569.425,01	16,49
Yapı Kontrol Md.	1.341.846,35	0,38
İmar ve Şehircilik Md.	9.028.059,93	2,54
Park ve Bahçeler Md.	25.858.538,31	7,28
Temizlik İşleri Md.	70.033.142,83	19,71
Zabıta Md.	16.115.336,24	4,54
Dış İlişkiler Md.	359.409,01	0,10
Ulaşım Hizmetleri Md.	25.349.997,96	7,14
TOPLAM	355.256.972,77	100

Kaynak: Çankaya Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu

Çankaya Belediyesi bütçe giderlerini genel kamu hizmetleri, savunma hizmetleri, kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, ekonomik işler ve hizmetler, çevre koruma hizmetleri, iskân ve toplum refahı hizmetleri, sağlık hizmetleri ve dinlenme, kültür ve din hizmetleri başlıkları altında fonksiyonel olarak sınıflandırdığı için toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye çok da uzak değil. Ne var ki, belediye başkan yardımcısı günlük rutin içinde böyle bir çalışmaya vakit ayırmanın pratik olarak mümkün olmadığını belirtmektedir. Kendisi kadın örgütlerinden bu yönde bir talep gelmediğini söylese de Çankaya Kent Konseyi Kadın Meclisi belediyede bunun eksikliğine dikkat çekiyor.

Gölbaşı Belediyesi 2012 yılı faaliyet raporu, görüşme yaptığımız tarihte yayına ve paylaşımına hazır değildi. Yine de, belediye harcamaları hakkında genel bir izlenim elde etmek için 2011 bütçesine göz atılabilir:

Müdürlük adı	2009 Bütçe ve Gerçekleşmeleri			2010 Bütçe ve Gerçekleşmeleri			2011 Bütçe ve Gerçekleşmeleri		
	Net Ödenek	Yıl Sonu Harcanan	Gerçekleşme Oranı	Net Ödenek	Yıl Sonu Harcanan	Gerçekleşme Oranı	Net Ödenek	Yıl Sonu Harcanan	Gerçekleşme Oranı
Özel kalemler	1.508.266,00	887.498,95	59	917.129,00	478.873,96	52	809.405,00	642.865,06	79
İnsan Kaynakları	1.399.610,00	900.284,35	64	570.320,00	314.814,59	55	521.620,00	300.560,25	57
Kültür ve Sosyal İşler	3.006.541,00	925.946,85	31	3.025.500,00	1.278.473,87	42	2.490.100,00	1.696.565,66	68
Yazı İşl.	556.515,00	366.030,93	66	609.950,00	480.098,54	79	986.245,00	742.153,84	75
Tefiş Kurulu	81.552,00	50.471,71	62	75.472,00	60.354,53	80	67.310,00	20.362,68	30
Strateji Gİş.	958.689,53	251.532,87	26	186.688,00	59.757,55	32	137.700,00	43.367,79	31
Hukuk İşl.	0,00	0,00	0	803.045,00	625.425,14	78	1.433.020,00	1.312.369,58	91
Fen İşl.	30.497.871,00	12.092.105,86	40	27.894.072,00	12.361.229,62	44	22.223.980,00	20.655.804,11	92
Mali Hzm.	9.287.000,00	1.345.603,16	14	8.965.087,00	8.159.535,46	91	5.809.470,00	2.605.919,54	44
İktisat ve Kışat	178.428,00	109.898,60	62	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Ruhsat ve Den.	0,00	0,00	0	187.114,00	128.146,99	68	171.515,00	119.779,56	69
İmar ve Şeh.	2.408.651,00	752.872,99	31	2.417.205,00	807.759,12	33	3.485.645,00	917.725,56	26
Park ve Bah.	10.923.263,00	4.748.645,87	43	11.160.725,00	5.753.543,80	52	3.186.440,00	2.795.969,73	87
Sağlık İşl.	1.480.883,00	1.073.387,37	72	766.149,00	322.986,67	42	555.925,00	286.400,36	51
Satın Alma	59.663,47	59.663,47	100	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Destek Hzm.	0,00	0,00	0	3.175.750,00	2.639.337,88	83	9.459.760,00	7.293.206,08	77
Temizlik İşl.	13.309.945,00	9.904.735,26	74	14.604.236,00	10.304.499,11	71	13.927.700,00	8.878.336,86	63
Veteriner İşl.	0,00	0,00	0	935.081,00	658.353,71	70	940.850,00	432.500,94	45
Zabıta	916.690,00	734.188,29	80	1.046.999,00	865.215,58	83	1.134.865,00	967.910,70	85
Yapı Kontrol	360.432,00	242.993,49	67	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0
Plan ve Proje	0,00	0,00	0	362.818,00	135.865,16	37	11.808.450,00	5.776.373,16	48
TOPLAM	76.934.000,00	34.445.860,02	44	77.703.340,00	45.434.271,28	58	79.150.000,00	55.488.171,46	70

Kaynak: Ankara Gölbaşı Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, son 3 yılda gerçekleşme oranı arttığı için belediyenin hizmet kapasitesinin arttığı görülmektedir. Özellikle Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün 2009 yılında yüzde 31 olan bütçe gerçekleşme oranı, 2011 yılında yüzde 68'e çıkmış. Ancak müdürlüğe ayrılan miktarın toplam bütçeye oranının düşük – yüzde 3.14 – olması, teknik hizmetlerle karşılaştırınca sosyal çalışmalara gereken önemin verilmemesi açısından üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Kayapınar Belediyesi de tıpkı Altındağ gibi ilçenin önemli bir bölümünün imara açılmasıyla maddi kaynak yaratma konusunda zorluk yaşamıyor. Birim müdürleri, stratejik plandaki faaliyetlere göre istedikleri bütçeyi mecliste kabul ettirebiliyor.

Aşağıda, 2012 yılında belediye bütçesinin yaklaşık yüzde 8'i Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne ayrıldığı görülmektedir. Tabloda belirtilen miktarın içinde kültür merkezi ve diğer dış birimlerin giderleri de yer alıyor. Kültür ve Sosyal İşler Müdürü, bu bütçenin de yüzde 30-40'ının kadın çalışmalarına gittiğini belirtiyor ancak harcamalar sınıflandırılmadığı ve cinsiyete duyarlı olmadığı için bunun tahmini bir değer olduğunu belirtmek gerekir.

Birim adı	Tahmini Bütçe	Gerçekleşen
Özel Kalem Md.	1.700.000	2.530.890,61
Destek Hizmetleri Md.	1.000.000	24.949,29
İnsan Kaynakları Md.	600.000	138.668,07
Hukuk Md.	350.000	25.144,12
Yazı İşleri Md.	1.350.000	974.702,97
Mali Hizmetler Md.	6.300.000	1.184.200,67
Emlak ve İstimlak Md.	1.000.000	1.136.237,64
Zabıta Md.	2.300.000	2.406.212,54
Temizlik ve Çevre Kont. Md.	10.400.000	11.265.931,08
Kültür ve Sosyal İşler Md.	6.000.000	6.153.651,95
İmar Md.	2.000.000	2.017.882,29
Fen İşleri Md.	25.000.000	24.678.486,37
Park ve Bahçeler Md.	17.000.000	10.378.678,35
TOPLAM	75.000.000	62.915.635,95

Kaynak: Kayapınar Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu

Diyarbakır Yerel Gündem 21 Kent Konseyi Bütçe Komisyonu'nun, kentteki belediyelerin 2011 ve 2012 bütçelerini incelediği raporda Kayapınar Belediyesi'nin kadın, engelli ve gençlere yönelik daha fazla kaynak ayırması gerektiğini önerdiğini son bir not olarak ekleyelim.

2.7 Bilgilendirme ve bilgi paylaşımı

Yerel yönetimlerin faaliyetleri ile ilgili düzenli bilgi paylaşımı, yurttaşların yaşamlarını sürdürdükleri mekanlarda ne olup bittiğini öğrenmelerinin yanı sıra hizmetlere erişimin kolaylaştırılması ve yol gösterici olması açısından da önem taşımaktadır. Ancak incelediğimiz belediyelerin neredeyse tamamının gerek web siteleri gerekse broşürleri yol göstermekten uzak, kentli hakları kapsamında yerel yönetimlerin yapması gereken bütün hizmetlerden deyim yerindeyse “alkış toplamak” için birer promosyon aracı şeklinde tasarlanmıştı.

Altındağ Belediyesi, yapılan işlerin tanıtımını yapma konusunda birçok belediyeye göre öncü durumda olduğu söylenebilir. Belediyenin her ay çıkardığı Gazete Altındağ, yapılan faaliyetler hakkında bilgi veriyor. Gazetenin yanı sıra, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün sosyal ve kültürel çalışmalara yer verdiği katalog ve broşürleri var. Basılı araçlar haricinde, belediye faaliyetlerinin tanıtımı için sosyal medyadan da aktif bir şekilde faydalanılıyor. Ancak ne yazık ki, bu araçların hepsi az bilgi ve çok fotoğraf gibi bir tasarıma sahip.

Belediyelerin yıl içinde yaptıkları faaliyetleri ve bunlara yapılan harcamaları listelemesi öngörülen faaliyet raporunun, Altındağ Belediyesi'nde esas amacından uzak bir şekilde hazırlandığı görülmektedir. Öyle ki, kaç kişiye ulaşıldığı ya da kaç km yol yapıldığı gibi sadece dikkat çeken noktalara yer verilen 2012 faaliyet raporunda bütçe hakkında detaylı bilgi bulunmamaktadır.

Çankaya **Belediyesi**'nin iki haftada bir yayınladığı ve kentin çeşitli noktalarında dağıtımını sağladığı Gazete Çankaya'da belediye faaliyetleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Gazetenin yanı sıra, neredeyse bütün sosyal ve kültürel çalışmalar hakkında broşürler basan belediye, zaman zaman haklara erişim konusunda bilgilendirici yayınlar da hazırlayabilmektedir. 2012 yılında hazırlanan “Engellilerle Doğru İletişim Kılavuzu⁴”, Engelli Kadın Derneği'nin belirttiğine göre ihtiyaca yönelik ve önemli bir çalışmaydı.

Yıl içinde sunulan hizmetlerin listelenmesinin yanı sıra stratejik planda yer alan amaç ve hedeflerin gerçekleşme oranlarına da yer verilen faaliyet raporunun oldukça kapsamlı tutulduğu söylenebilir.

2012 faaliyet raporu henüz yayına hazır olmadığı için paylaşılmayan **Gölbaşı Belediyesi**'nde de belediye faaliyetleri hakkında halkı bilgilendirmek amacıyla belediye gazetesi yayınlanmaktadır ancak belediyenin yönetim kadrolarıyla görüşme yapamadığımız için diğer tanıtıcı dökümanlara ulaşamadık.

4. Kılavuz için bkz: http://www.cankaya.bel.tr/dokumanlar/yayinlarimiz/engelli_iletisim_klavuzu.pdf

Kayapınar Belediyesi'nin, yapılan işleri kadınlara duyurmak ve kadınların erişimini kolaylaştırmak konusunda hassas davrandığı görülmektedir. Bu konuda Diyarbakır'daki "Kadın kurumları"nın örgütlenme deneyiminden faydalanarak sık sık ev ve mahalle ziyaretleriyle kadınlar bilgilendirilmektedir.

Yüzyüze bilgilendirmelerin yanı sıra, her ay çıkarılan ve yapılan faaliyetler hakkında bilgilerin yer aldığı bültenler ile Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün sosyal ve kültürel çalışmaları tanıttığı katalog ve broşürler de hazırlanmaktadır. Bilgilendirme kaynaklarının hepsi Diyarbakır'da yaşayanların ihtiyacına göre Kürtçe ve Türkçe dillerinde hazırlanmaktadır.

Belediyenin, faaliyet raporunu tanıtım amaçlı kullanmak yerine, fotoğrafa ve tanıtım yer vermeden sadece yapılan faaliyetlerin ve kaynak dağılımının aktarıldığı mütevazı bir faaliyet raporu hazırlaması dikkat çekmektedir.

2.8 İzleme ve değerlendirme

Belediyelerin faaliyetlerini belirli aralıklarla değerlendirmesi, onlara artı ve eksilerini görme ve varsa eksiklerini tamamlamak için gerekli düzenlemeleri yapma fırsatı tanır. Ayrıca, içerden ve dışardan izlemeye tabi tutulmaları, hizmetlerin hedef kitleye planlandığı gibi ulaşıp ulaşmadığını da ortaya koyar. Örneğin, kadınlara sunulan hizmetlere dair belediyelere farklı yollardan ulaşan görüş ve öneriler, bu hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ne kadar etki ettiği yönünde fikir verir.

Odaklandığımız belediyelerin hepsinde, yurttaşların ve ilçedeki kurumların şikayet ve önerilerini iletebilecekleri belirli mekanizmalar oluşturulduğunu görüyoruz. kimi bunun için ayrı birim kurarken kimi de yurttaşların faydalandığı dış birimleri bu amaçla kullanmaktadır.

Altındağ Belediyesi'nin Altın Masa adlı biriminde yüzyüze, telefon yoluyla ve web-sitesi üzerinden dilek ve şikayetler alınıyor. Ayrıca, sosyal medyayı oldukça aktif kullanan belediyenin Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü'nün her gün kontrol ettiği facebook ve twitter hesabına gelen şikayetler de ilgili müdürlüklere iletilip çözülmeye çalışılıyor.

Bu kanallar dışında, Belediye Başkanı Veysel Tiryaki'nin her hafta ilçe halkıyla biraraya geldiği kahvaltılarda ve Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne bağlı KEKM'ler ile Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'ne bağlı personelin yaptığı ev ziyaretlerinde de talepler dinlenip halkın tepkileri ölçülebilmektedir.

Çankaya Belediyesi'nin yetki alanında yaşayan ve çalışan yurttaşlar ve sivil toplum örgütleri istek, talep, görüş ve önerilerini telefonla ya da şahsen Çankaya Çözüm Merkezi'ne bildirebiliyor. Burada toplanan dilek ve şikayetler ilgili birimlere iletilerek sorunun çözümüyle ilgili şikayet sahibine geri dönüş yapılıyor. Ayrıca, kent konseyi mahalle meclisi toplantılarında da ilgili müdürlüklere iletilmek üzere şikayet ve talepler alınıyor.

Belediye başkan yardımcısı, belirli aralıklarla anket yaptıklarını ifade ediyor:

“Hem Çankaya genelinde, hem de bölgesel olarak mahalle ve semt bazında kamuoyu araştırmaları yaptırarak oradan belediye hizmetlerimizle ilgili halkın memnuniyet düzeylerini ölçüyoruz ve taleplerini öğreniyoruz.”

Gölbashi Belediyesi bünyesinde kurulan “Alo Belediye” hattı ve Beyaz Masa birimi, halkın hizmetler hakkındaki görüş ve değerlendirmelerini belediye iletebildiği bir mekanizma. Bunların dışında, belediyede halk günü olarak düzenlenen Perşembe günleri, yurttaşlar başkanla görüşüp belediye faaliyetleri hakkındaki görüşlerini iletebiliyor.

Zübeyde Hanım Aile ve Yaşam Merkezi sorumlusundan öğrendiğimize göre, özel bir araştırma şirketi, ev ev gezip halkın belediye hizmetlerinden haberdar olup olmadığını ve memnuniyet düzeyini ölçmek için anket yapıyor. Benzer bir araştırmayı yapmak için Aile ve Yaşam Merkezi çalışanları da daha önce ev ziyaretlerinde bulunmuş.

Kayapınar Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü’ne başvuran yurttaşlar ve sivil toplum örgütleri, hizmetler hakkındaki görüş ve değerlendirmelerini iletebilmektedir. Bu resmi kanal dışında, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne bağlı bütün birimler (eğitim destek evleri, kadın danışmanlık merkezi, kültür merkezi...) ve mahalle evlerindeki toplantılarda da halkın tepkileri ölçülüyor. Ayrıca, aile/ev ziyaretlerinde de yönetime iletilmek üzere şikayet ve talepler alınıyor.

Belediyenin dışında, BDP de yerel seçimlerden önce mevcut durumu gözden geçirmek amacıyla kendisine bağlı bütün belediyelere Memnuniyet Anketi yaptırdığını öğrendik ancak görüşme yaptığımız sırada henüz biten araştırma, kamuoyuyla paylaşmak için hazır değildi.

Çalışmalarını değerlendirmek için her biri farklı yöntemler belirleyen belediyelerin, bu değerlendirmeleri ne kadar sistemli bir şekilde yaptığı ve eleştirileri dikkate alıp yurttaşlara geri dönüş yapıp yapmadığı belirsizliğini korumaktadır. Ayrıca, belediyeye gelen öneri ve şikayetlerin sınıflandırılması ve paylaşıma açık ve hazır hale gelmesi, yerel hizmetlerin dış paydaşlar tarafından izlenebilmesi açısından da önem taşımaktadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

“Yerel Seçimler Öncesi Pilot Yerel Yönetimlerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yaklaşımlarını Değerlendirme ve Durum Tespiti” projesi kapsamında çeşitli kişi ve kurumlarla yapılan görüşmeler üzerinden genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, aşağıdaki sorunların varlığını tartışabiliriz:

- Öncelikle, kadın örgütlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği algısıyla belediyelerdeki algı maalesef tam olarak örtüşmemektedir. Sadece heteroseksüel ve biyolojik kadınları hedefleyen yüzeysel hizmetlerle lezbiyen, biseksüel ve transeksüel (LBT) bireyler toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında değerlendirilmemekte ya da göz ardı edilmektedir. Buna karşılık, Çankaya Belediyesi'nin Kaos GL'ye Homofobi Karşıtı Buluşma için Çağdaş Sanatlar Merkezi'ni tahsis etmesi, Başkan Yardımcısı'nın sığınmaevine LBT bireylerin kabul edilmesinde yasal olarak herhangi bir engel yoksa belediye olarak herhangi bir ayrımcılık yapmayacaklarını belirtmesi ve Diyarbakır'daki LGBT oluşumlarının Kayapınar Belediyesi'yle yakın ilişki içindeki Ceren Kadın Derneği'yle sürekli irtibat halinde olması önemli gelişmeler ancak kesinlikle yeterli değil.
- Tıpkı ülkenin genel gündeminde olduğu gibi, belediyelerin kadınlarla ilgili gündemi de şiddet ve istihdamla sınırlı kalmaktadır. Öyle ki, kadınların başka talep ve ihtiyaçlarının olabileceği gözden kaçırılmaktadır. Ayrıca, öncelik olarak belirledikleri şiddet ve istihdam alanlarında bile kadınların yaşadığı sorunların kaynağına inmek yerine günü birlik çözümler üretmek gibi bir yaklaşımın hâkim olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, belediyeler meslek edindirme kursları adı altında çok sayıda atölye düzenliyor ancak bu faaliyetlerde istihdam bağlantısı kurulmuyor. Kursların planlama aşamasında "Böyle bir mesleki becerinin iş piyasasında karşılığı var mı?" sorusu sorulmadığı için de bu kurslar çoğunlukla kadınların oyalanması için sunulan hizmetlerin ötesine geçmemektedir.

Yerel yönetimler, siyasetle doğrudan bağlantılı yapılar olduğu için önceliği hızlıca oy kazandırabilecek daha görünür hizmetlere vermekte ve genellikle toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmaları "ek iş yükü" olarak görmektedir. Yurttaşların taleplerini ve ihtiyaçlarını sınıflandırmak için veri tabanı oluşturmak ya da toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yapmanın işlerini kolaylaştıracağı ve hizmetlerin erişilebilirliği ile etki alanını arttıracığı farkında olmadıkları görülmektedir. Bu konuda kadın örgütlerine de iş düşmektedir. Belediyelere ulaşmak için her türlü yolu zorlamak ve aslında talep ettiklerimizin soyut kavramlar değil de işlerini kolaylaştıracak çalışmalar olduğunu söylemek gerekir.

- Kayapınar Belediyesi haricinde, görüştüğümüz belediyelerin sivil toplum örgütleriyle sınırlı ve tek taraflı ilişkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Yerel yönetimler, hizmetlerinin hedef gruplarının ihtiyaçlarını tespit ederken yereldeki örgütlerle görüşmek yerine "her şeyin en iyisini biz yaparız" tavrı sergilemektedir. Bu da zaman zaman yapılan faaliyetlerin amacına ulaşmasını engellemektedir. Ek olarak, görüşmeler sırasında başta kadın örgütleri olmak üzere sivil toplum örgütlerinin taleplerini ilettiğimizde "kadın örgütlerinden böyle bir talep gelmedişeklinde yanıtlandık. Bu durum, kent konseyinde yer alan örgütlerin etkinliğini sorgulamamıza neden olmaktadır.

Belediye meclis toplantılarının gündemi ve meclisin yapısı katılımcılığa uygun değil. Bu nedenle, toplantılarda sivil topluma yer açacak mekanizmaların oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

- Belediyelerde hizmet alımı yoluyla istihdam edilen personelin güvencesiz şartlarda ve düşük ücretle çalışması, belediye hizmetlerinin kalitesini ve sürekliliğini de olumsuz etkilemektedir.
- Yerelde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda siyasi partilere çok iş düşmektedir. Yerel hizmetlerin kadınların ihtiyaçlarına karşılık gelmesi için yerel yönetimlerde kadınların temsili hayati bir önem taşımaktadır. Araştırma sırasında görülmüştür ki, bağlı bulunduğu siyasi partinin kadınlara bakış açısı ve bu partilerde kadınların üstlendiği roller, belediye'deki hizmetleri de belirlemektedir. İncelediğimiz dört belediye'de de kadın belediye meclisi üyesi eşitlikten oldukça uzaktır. Gerek atamayla gerekse seçimle gelinen mevkilerde kadınların yer alması, ihtiyaçların birinci elden belirlenmesi ve sık sık karşılaştığımız “klasik” belediye hizmetlerinin de önünü alacaktır. Ayrıca, siyasi partilerin seçim programlarında yerele gereken önemi vermemesi ve kadınların karşılaştığı sorunlara dair köklü olmaktan uzak çözümler önermesi de bir diğer sorundur.

Belediyelerin, yukarıda belirlenen sorunların çözümünde ve yerelde kadınları güçlendirmek suretiyle eşitliğin sağlanmasında ilk adım olarak Birleşmiş Milletler'in Kadın Dostu Kentler programında belirlenen kriterlerden faydalanması yeterli olabilir. “Yerel karar mekanizmalarına katılım”, “kentsel hizmetler”, “kadına yönelik şiddet”, “ekonomik güçlenme ve çalışma hayatı”, “eğitim ve sağlık hizmetleri”, “göç ve yoksulluk”, “zihniyet değişikliği ve farkındalık yaratma” gibi yedi temel başlıktan oluşan ve yerel hizmetlerin kadın-erkek eşitliğini teşvik edecek yönde düzenlenmesini öngören bu kriterler kapsamında aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Kadın örgütlerinin belediye meclisinin çalışmalarını izlemesi ve stratejik planlama sürecine etkin bir şekilde dahil olması için gerekli mekanizmalar oluşturulmalı, belediyelerde eşitlik birimleri oluşturulmalı ve kadınların siyasete katılımının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Yerel hizmetlerin dayanağını oluşturan ve belediye sınırları içinde yaşayan yurttaşların farklılıklarının görülmesini sağlayan veriler toplanmalı ve cinsiyete göre sınıflandırılmalıdır. Yapılacak araştırmalarla kadınların ihtiyaçları ve talepleri düzenli olarak tespit edilmelidir. Kadınların sosyal hayata ve iş yaşamına katılabilmeleri için ev içi sorumluluklarını hafifleten merkezler (Ör: bakımevleri) kurulmalı ve kadınlara yönelik hizmetler tek bir merkezden sunulmak yerine farklı mahallelere yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca, kadınların bu merkezlere ve diğer belediye hizmetlerine ulaşımı güvence altına alınmalıdır.
- Yerel yönetimler, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, şiddet konusunda farkındalık artırıcı faaliyetler düzenlenmekle birlikte kadın danışma merkezleri ve sığınmaevleri açılmalıdır.
- Kadınları hedefleyen meslek edindirme programları, istihdam garantili ve piyasanın talebi doğrultusunda planlanmalıdır.
- Kentlere göçle gelen bireylerin dil bilmiyor oluşu dikkate alınmalı ve hizmetler bu şekilde kurgulanmalıdır. Ayrıca, yoksul kadınların hizmet almak

için hangi kurumlara başvuracaklarına ilişkin bilgilendirici eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

-Belediyenin hizmet sunduğu kesimlerin yanı sıra, hem yönetim hem de alt birimlerde çalışan personele yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan hakları konulu farkındalık arttırıcı programlar tasarlanmalı ve bu programlara özellikle yönetim kadrosunun katılımı sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA:

Alkan, Ayten (2003) **Kadınlar Tarafından Kadınlarla Birlikte ve Kadınlar İçin Yerel Politika**, Ankara: KA.DER Ankara Şubesi

Bora, Aksu (2009) **Yerel Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği**, Ankara: KA.DER Ankara Şubesi

Şenol, Nevin, Vd (der) (2010) **Kadın Dostu Kentler**, Ankara: Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı

Şenol, Nevin ve Yasemin Avcı (der) (2009) **Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli Uygulama Rehberi**, Ankara: Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı

EK 1:

Danışma kurulunda yer alan ve/veya görüşme yaptığımız örgütler

1. Başkent Kadın Platformu

Türkiye’de geleneksel söylemle kadınlara gelen kısıtlamaları aşmak ve devletin kadının önüne çıkardığı engellerle mücadele etmek amacıyla 1995 yılında kurulan platformun misyonu şu şekilde listelenmiştir:

Kadınların mevcut durum ve problemlerini tespit etmek; kadınların evrensel insan hakları, adalet ve hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde siyasi, hukuki, sosyal ve ekonomik varlıklarını geliştirecek teorik ve pratik çözümler üretmek; kadınlar arası diyalog, iletişim, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak ve toplumun tüm kesimlerinden her gruptan kadınlarla onurlu bir yaşam ortak paydasında bir platform olarak bir araya gelip, yasalara uygun her türlü faaliyet ve çalışmalar yapmak.

Çalışmaları genellikle gönüllü çabalara dayanan Başkent Kadın Platformu Derneği, finansmanını hibe ve üye aidatlarından sağlamaktadır.

www.baskentkadin.org

2. Ceren Kadın Derneği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaratmış olduğu her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek, kadının sosyal ve iş yaşamına katılması ve cinsiyet bilincinin sağlanması amacıyla 2008 yılında Diyarbakır’da kurulan derneğin başlıca faaliyetleri toplumsal cinsiyet eşitliği seminerleri, mesleki eğitimler, kültürel faaliyetler, sağlık eğitimi ve taramaları, İngilizce kursları, bilgisayar kursları, Kürtçe okuma/yazma kurslarıdır.

Gönüllü katkılarla çalışmalarını sürdüren derneğin ofis giderleri, Kayapınar Belediyesi ile imzalanan protokol kapsamında belediye tarafından karşılanmaktadır.

3. Engelli Kadın Derneği

2011 yılında Ankara’da kurulan Engelli Kadın Derneği’nin amaçları şunlardır:

Engelli kadınların mevcut durum ve problemlerini tespit ederek, onların evrensel insan hakları, adalet ve hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde siyasi, hukuki, sosyal ve ekonomik varlıklarını geliştirecek teorik ve pratik çözümler üretmek; kadınlar arası diyalog, iletişim, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak, toplumun her kesiminden engelli ve engelsiz kadınlarla onurlu bir yaşam ortak paydasında bir araya gelip, yasalara uygun çeşitli faaliyetler ve çalışmalar yapmak; farklı engel gruplarından olan ve engelli olmayan kadınların iş birliği ile toplumda ve özellikle kadınlar arasında fikir birliğini, dostluk ve yardımlaşmayı sağlayarak kadının özellikle de engelli kadının konumunu güçlendirmek; engelli kadınların, sosyal ve ekonomik alanda fırsat eşitliği ilkesi gözetilerek gelişmesine yardımcı olmak ve bu alanlardaki faaliyetlere katılımlarını teşvik etmek; engelli kadınların çağdaş koşullar altında ve ayrımcılıktan uzak bir biçimde eğitim almalarına katkıda bulunmak ve yaşam boyu

eğitime destek vermek; ulusal ve uluslararası düzeyde engelli kadınları en iyi şekilde temsil etmek ve engelli kadınların güçlü yanları ve sorunları hakkında toplumda farkındalık uyandırmak.

40'a yakın üyesi bulunan dernek, finansmanını projeler kapsamında aldıkları hibelerden sağlamaktadır.

www.engellikadinderneği.org

4. Göç Vakfı

1999 yılında Mersin'de kurulan vakfın merkezi, zorunlu göçten etkilenen ailelerin çocuklarının ihtiyaçlarını tespit etmek, bu ihtiyaçları karşılamak ve ihtiyaçlar doğultusunda bir duyarlılık yaratmak amacıyla 2010 yılında Diyarbakır'a alındı. Vakıf kadın, çocuk ve ekolojiyi temel çalışma alanı olarak benimsemiştir. Batman ve Van'da şubesi bulunan Göç Vakfı, gelirini bağışlardan ve projeler kapsamında alınan hibelerden sağlamaktadır.

www.gocvakfi.org.tr

5. Gündem Çocuk Derneği

Çocuk haklarının yaygınlaşması ve hayata geçmesi için çabalayan dernek, 2005 yılında Ankara'da kuruldu. Toplumsal algı değişikliği programı, savunuculuk programı, işbirliği ve ađ programı ve katılım programından oluşan dört temel program altında faaliyetlerini yürüten derneğin 60'a yakın üyesi bulunmaktadır.

www.gundemcocuk.org

6. Hebun LGBT Derneği

2011 yılından beri LGBT bireylere yönelik ayrımcılıkla mücadele etmek amacıyla faaliyet gösteren bir oluşumun devamı olan Hebun LGBT Derneği, 2013 yılı başından beri çalışmalarını dernek statüsü altında sürdürmektedir.

Yeni bir dernek olduğu için kapsamlı bir kaynak arayışı olmayan derneğin giderleri, kentteki kadın örgütleri ve belediyelerle yapılan ortak projelerden karşılanmakta ve çalışmaları da gönüllü katkılara dayanmaktadır.

www.hebunlgbt.com

7. KA.DER Ankara

Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER) Ankara Şubesi, kadınların her düzeyde, özellikle Meclis ve yerel yönetimlerde, karar alma mekanizmalarına katılmalarını ve temsillerini güçlendirmek amacıyla 1998 yılında kuruldu. KA.DER Ankara kampanya, lobi, savunuculuk, araştırma, deneyim paylaşımı ve dayanışma faaliyetleri yürüterek ve seçilmiş ve aday kadınlarla sürekli ilişki ve işbirliği kurarak bu amacı gerçekleştirmeye çalışır.

Yaklaşık 200 üyesi bulunan dernek, faaliyetlerini üye aidatları ve projeler kapsamında aldığı hibelerden sağladığı kaynakla yürütmektedir.

www.ka-der.org.tr

8. Kadın Dayanışma Vakfı

1993 yılında Ankara’da kurulan Kadın Dayanışma Vakfı, kadın dayanışması yoluyla, kadına yönelik her türlü şiddet, özellikle aile içi şiddetle mücadele etmeyi amaçlar. Vakıf, kamuoyuna ve medyaya yönelik çalışmaları ile kadının insan hakları konusunda baskı oluşturarak, kadına yönelik şiddetin meşruiyetini sona erdirmeye yönünde toplumsal değişime katkıda bulunur. Vakıfta, ayrıca, çeşitli eğitim programlarıyla Danışma Merkezine gelen kadınlara, vakıf gönüllülerine ve meslek elemanlarına yönelik bilinç yükseltme çalışmaları yapılmaktadır.

Vakfın kaynakları çeşitli kurum, kuruluş ve bireylerden sağlanan bağışlar ve üye katkılarından sağlanmaktadır.

www.kadindayanismavakfi.org.tr

9. KAMER Vakfı

2005 yılında Diyarbakır’da kurulan KAMER Vakfı’nın Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde 23 şubesi bulunmaktadır. Cinsiyetçi değerlerin biçimlendirdiği kültür ve geleneklerin kadın ve çocuklara zarar veren uygulamalarını tespit etmek, alternatiflerini geliştirmek ve uygulanabilir olmalarını sağlamak misyonuyla çalışan KAMER, kadınlara psikolojik, ekonomik ve hukuki destek sunmaktadır.

www.kamer.org.tr

10. Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL)

Kaos GL, kadın eşcinseller ile erkek eşcinsellerin özgürlükçü değerleri benimsemelerine, eşcinsel varoluşlarını gerçekleştirme ve kendilerini yetiştirerek toplumsal barış, huzur ve refahın gelişmesine bireysel, toplumsal, kültürel hayat ve davranışlarıyla katkıda bulunabilmelerine destek olmak amacıyla 2005 yılında Ankara’da kuruldu.

www.kaosgldernegi.org

11. Keskesor LGBT Girişimi

1 Mayıs 2012’den beri alanlarda olan Keskesor, Diyarbakır ve çevre illerde başta LGBT bireyler olmak üzere heteronormativite ve hegemonik erkeklikten muzdarip herkesin bir araya gelmesini ve kendilerini geliştirmelerine yönelik çalışmalar yürüterek topluma etkin ve sorumlu katılımlarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Resmi bir statüye sahip olmayan girişim, çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler aracılığıyla kentteki ve bölgedeki LGBT bireylere ulaşmaktadır.

keskesorlgbt.blogspot.com

12. Kozadan İpeğe Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifi

Kooperatif, ev eksenli çalışan kadınların emeklerini görünür kılmak, kadınlar ile işverenler arasında yer alan, kadın emeğini sömüren araçları ortadan kaldırmak, ev eksenli çalışan kadınlara sürekli iş ve gelir sağlamak, ev eksenli çalışmada yaygın olan kayıt dışı istihdamı azaltmak, ekonomik ve sosyal haklara ilişkin farkındalık yaratmak-bilgilendirmek, kamu politikalarını etkilemek, diğer ev eksenli çalışan ka-

dınlarla bir araya gelip sorunları ve çözümleri ortaklaştırmak, birlikte tartışmak ve değiştirmek amacıyla 2007 yılında kuruldu.

Kozadan İpeğe Kadın Kooperatifi, Türkiye'deki kadın örgütlerinin yanı sıra, yurt dışındaki örgütlerle de işbirliği yapmaktadır.

kozadan.blogspot.com

13. Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği

Türkiye'nin ilk trans hakları derneği olan Pembe Hayat, 2006 yılında Ankara'da kurulmuştur. Derneğin genel amacı, trans bireyler ile seks işçilerinin yaşamları boyunca maruz kaldıkları cinsiyet kimliği ve/veya ifadesi temelli veya seks işçileri karşıtı yoğun ve sistematik hak ihlallerine karşı görünürlük ve farkındalık artırıcı faaliyetler düzenlemek ve bu yönde yasa yapıcılar/karar vericiler ve geniş toplumsal kesimler nezdinde savunuculuk ve lobicilik çalışmaları yapmaktır.

Pembe Hayat, uluslararası sponsorlardan aldığı kaynaklarla faaliyetlerini yürütmektedir.

www.pembehayat.org

14. Sarmaşık Yoksullukla Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği

Sarmaşık Derneği, 2006 yılında yoksulluk ve kalkınma alanında çalışan 32 kuruluşun ortaklığında Diyarbakır'da kurulmuştur. Derneğin amaçları şunlardır:

Yoksulluğun ortadan kaldırılması için küresel düzeyde belirlenen hedeflerin yerel düzlemde gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak; bu kapsamda merkezi hükümetin ve yerel yönetimlerin yanı sıra sivil toplumun bu mücadeleye katılımını sağlamak ve bir bütün olarak Türkiye toplumunu yoksullukla mücadele konusunda duyarlı hale getirmek; sürdürülebilir kalkınmaya katkı sunacak çalışmalar yapmak; toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı geliştirmek; ihtiyaç sahibi yoksul yurttaşlara gıda, giyim, sağlık, eğitim, yakacak, barınma vs. hususlarda aynı-nakdi her türlü yardımda bulunmak; ekonomik istihdamlarını kendilerinin sağlamasına dönük çalışmalar yürütmek, bu yönlü destek-kaynak sunmak ve teşvik etmek.

Dernek faaliyetlerini üye kuruluşların katkıları ve bağışlardan elde ettiği gelirle sürdürmektedir.

www.sarmasik.org

15. Selis Kadın Derneği

Selis Kadın Derneği, kadınlara haklarını anlatmak ve hukuk, psikoloji ve sağlık alanlarında kadınlara danışmanlık hizmeti vermek amacıyla 2002 yılında Diyarbakır'da kuruldu.

Dernek, Diyarbakır genelinde kadın sağlığı, çocuk gelişimi, kadın hakları, kadına yönelik şiddet, kadının sosyal ve siyasal yaşama katılımı gibi konularda eğitim, seminer, panel, konferans gibi etkinlikler yürütmektedir.

16. Türk Kadınlar Birliği

1924 yılından beri çalışmalarını sürdüren Türk Kadınlar Birliği, kadının siyasal haklarını elde etmesini ve sosyal yaşama aktif olarak katılmasını amaçlamaktadır. Derneğim Türkiye ve Kıbrıs'ta toplam 69 şubesi bulunmaktadır.

www.turkkadinlاربirliđi.org

17. Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği

Uçan Süpürge, kadın kuruluşları ve kadın hareketine duyarlı kişiler arasında iletişim, işbirliği ve dayanışmayı arttırmak, onların deneyimlerini genç kuşaklara aktarmak, ulusal ve uluslararası bir iletişim ağı oluşturmak amağıyla 1996 yılında Ankara'da kuruldu. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlenmesi ve eşitlilikten kaynaklı sorunların çözümüne katkıda bulunmayı hedefleyen dernek, çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler aracılığıyla Türkiye'nin 81 iline ulaşmaya çalışmaktadır.

www.ucansupurge.org

